

MASROP E-Dergi

-Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi-

Prof. Dr. MÜKERREM

USMAN ANABOLU

ANILSINA

(Ayrıbasım / Offprint)

MASROP E-Dergi
Cilt 15.1

Nisan 2021

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi
MASROP E-Dergi

E-Journal Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians and Conservator-Restorers

MASROP E Dergi Ulusal Hakemli bir elektronik dergidir

MASROP E Dergi is a National Refereed Journal

Türkçe olarak yılda 2 sayı (Nisan ve Kasım) yayınlanır
Published in Turkish annually in two issues (April and November)

Elektronik Site Sorumlusu / Web and Graphic Design

Selçuk Öztürk

E-Dergi Tasarım / E-Journal Design

Öğr. Gör. (MA) Ceren Baykan (TÜ); Prof. Dr. Daniş Baykan (TÜ)

Posta Adresi / Address

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, I. Bina, Kat 1, oda nu.: 106, Klasik Arkeoloji Laboratuvarı, Güllapoğlu Yerleşkesi
22030, Merkez / Edirne

Telefon / Phone

0-284-235 95 27 Dâhili: 1202

E-posta Adresi / E-mail

masrop.e.dergi@gmail.com

İnternet Adresi / Web Address

<http://www.masrop.org>
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/masrop>

ISSN: 1307-4008

Ön Kapak Tasarım

Ceren Baykan (TÜ)

Cilt 15 Sayı 1 NİSAN 2021

Yayımlanan makalelerin yayın hakkı saklıdır. MASROP E-Dergi’de yer alan makaleler (tekil veya toplu şekilde) basılı olarak çoğaltılamaz veya yayımlandığı sitelerden indirilerek, ticari veya başka bir amaçla dijital platformlarda paylaşamaz. **Yayın etiği açısından yazarların (indirdiği pdf dosyayı doğrudan yüklemesi değil),** personel sayfalarında ve *academia.edu* ve *researchgate.net* gibi açık akademik veri tabanlarında **makalesinin yayımlandığı sayfanın uzantısını yüklenerek dosya ulaşımı vermesi uygundur.** Bilimsel yayınlarda kaynak gösterilerek alıntı halinde kısmi kullanımlar mümkün olmakla birlikte görsellerinin başka yayında kullanımı makale yazarının, görsel sahibinin özel iznine bağlıdır. Makalelerin yazın ve görsel içeriğinin etik ve yasal sorumluluğu yazar(lar)ına aittir. MASROP E-Dergi makalelerinin görselleri aksi belirtilmediği ve kaynak gösterilmediği sürece makalenin yazarına aittir.

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Daniş Baykan (TÜ) *Editör*
Dr. Ergün Karaca (TÜ) *Yardımcı Editör*
Ceren Baykan (TÜ) *Yayın Editörü*
Uğur Alanyurt (MSGSÜ) *Yardımcı Yayın Editörü*

Onursal Yayın Kurulu / Honorary Editorial Board

Oktay Ekinci Onursal Başkan / *Honorary Chief Editor (Vefat 2013)*
Prof. Dr. Belkıs Dinçol (İÜ emekli)
Prof. Dr. Turan Efe (Şeyh Edebalı Ü emekli)
Prof. Dr. Mehmet Özdoğan (İÜ emekli)
Prof. Dr. Nuran Şahin (Ege Ü emekli)
Prof. Dr. Elif Tül Tulunay (İÜ emekli)
Dr. Işık Şahin (TÜ emekli)
Dr. Aksel Tibet (İFEA İstanbul / Vefat 2019)

Alan Editörleri / Field Editors

Prof. Dr. Daniş Baykan (TÜ) - *Antik Çağ Arkeolojisi Alan Editörü*
Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (Ankara Ü) - *Antropoloji Alan Editörü*
Prof. Dr. Gülgün Yılmaz (TÜ) - *Sanat Tarihi Alan Editörü*
Doç. Dr. Atilla Batmaz (Ege Ü) - *Önasya Arkeolojisi Alan Editörü*
Doç. Dr. Emma Louise Baysal (Ankara Ü) - *İngilizce Dil Editörü*
Doç. Dr. Hasan Peker (İÜ) - *Hititoloji Alan Editörü*
Doç. Dr. Fatma Banu Uçar Çakan (İÜ) - *Koruma Onarım Alan Editörü*
Dr. Nil Orbeyi (MSGSÜ) - *Mimarlık Alan Editörü*
Dr. Alper Yener Yavuz (Mehmet Akif Ersoy Ü) - *Paleoantropoloji Alan Editörü*

Hakem Danışma Kurulu / Advisory BoardUnvan (Prof.; Doç.; Dr.) ve soyadı alfabetik / *Title and surname, alphabetic*

Prof. Dr. Serdar Aybek (Celal Bayar Ü)
 Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın (İÜ)
 Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe (İÜ)
 Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (Ankara Ü)
 Prof. Dr. Timur Gültekin (Ankara Ü)
 Prof. Dr. Gül Işın (Akdeniz Ü)
 Prof. Dr. Necmi Karul (İÜ)
 Prof. Dr. Sevgi Lökçe (Atılım Ü)
 Prof. Dr. Gürcan Polat (Ege Ü)
 Prof. Dr. Gülsün Umurtak (İÜ)
 Prof. Dr. Gülgün Yılmaz (TÜ)

Prof. Dr. Daniş Baykan
 Prof. Dr. Demet Binan (MSGSÜ)
 Prof. Dr. Serra Durugönül (Mersin Ü)
 Prof. Dr. Bekir Eskici (Gazi Ü)
 Prof. Dr. Gül Gürtekin Demir (Ege Ü)
 Prof. Dr. Kaan İren (Muğla Sıtkı Koçman Ü)
 Prof. Dr. Zeynep Koçel Erdem (MSGSÜ)
 Prof. Dr. M. Sacit Pekak (Hacettepe Ü)
 Prof. Dr. Hamdi Şahin (İÜ)
 Prof. Dr. Ahmet Yaraş (TÜ)

Doç. Dr. Selim Ferruh Adalı (Ankara Sosyal Bilimler Ü)
 Doç. Dr. N. Çiçek Akçıl Harmankaya (İÜ)
 Doç. Dr. Atilla Batmaz (Ege Ü)
 Doç. Dr. Adnan Baysal (Ankara Ü)
 Doç. Dr. Özgü Çömezoğlu Uzbek (İÜ)
 Doç. Dr. Yeşim Doğan (Ankara Ü)
 Doç. Dr. Kenan Eren (MSGSÜ)
 Doç. Dr. Aliye Erol Özdzibay (İÜ)
 Doç. Dr. İlkan Hasdağlı (TÜ)
 Doç. Dr. Semiha Kartal (TÜ)
 Doç. Dr. Aşkı Özdizbay (İÜ)
 Doç. Dr. Hasan Peker (İÜ)
 Doç. Dr. Deniz Sarı (Bilecik Şeyh Edebali Ü)
 Doç. Dr. Ayça Tiryaki (İÜ)
 Doç. Dr. Murat Türkteki (Şeyh Edebali Ü)
 Doç. Dr. Derya Yalçıklı (Çanakkale 18 Mart Ü)

Doç. Dr. Sennur Akansel (TÜ)
 Doç. Dr. Çiler Altınbilek Algül (İÜ)
 Doç. Dr. Emma Louise Baysal (Ankara Ü)
 Doç. Dr. Yener Bektaş (Ahi Evran Ü)
 Doç. Dr. Arzu Demirel (Mehmet Akif Ersoy Ü)
 Doç. Dr. Emre Erdan (AMÜ)
 Doç. Dr. Melda Ermiş (İÜ)
 Doç. Dr. Lale Doğer (Ege Ü)
 Doç. Dr. Hatice Kalkan (Tekirdağ N. Kemal Ü)
 Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (Akdeniz Ü)
 Doç. Dr. Hüseyin Sami Öztürk (Marmara Ü)
 Doç. Dr. Müjde Peker (İÜ)
 Doç. Dr. Nazire Papatya Seçkin (MSGSÜ)
 Doç. Dr. Özgür Turak (İÜ)
 Doç. Dr. Fatma Banu Uçar Çakan (İÜ)
 Doç. Dr. Aslıhan Yurtsever Beyazıt (İÜ)

Dr. Ahmet İhsan Aytek (Mehmet Akif Ersoy Ü)
 Dr. Baki Demirtaş (TÜ)
 Dr. Öznur Gülhan (Ankara Ü)
 Dr. Burcu Kırmızı (MSGSÜ)
 Dr. Nil Orbeyi (MSGSÜ)
 Dr. Serdar Mayda (Ege Ü)
 Dr. Hüseyin Murat Özgen (MSGSÜ)
 Dr. Alper Yener Yavuz (Mehmet Akif Ersoy Ü)
 Dr. Nalan Damla Yılmaz Usta (S. Demirel Ü)

Dr. Mustafa Bilgin (Afyon Kocatepe Ü)
 Dr. Cevdet Merih Ereğ (Gazi Ü)
 Dr. Gökhan Kağmıcı (Uşak Ü)
 Dr. Hüseyin Köker (Süleyman Demirel Ü)
 Dr. Ergün Karaca
 Dr. Alptekin Oransay (Anadolu Ü)
 Dr. Feyzullah Şahin (İzmir Demokrasi Ü)
 Dr. Fuat Yılmaz (TÜ)
 Dr. S. Melike Zeren Hasdağlı (TÜ)

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi

Cilt 15 Sayı 1 Nisan 2021 Hakemleri

Doç. Dr. N. Çiçek Akçıl Harmankaya (İÜ)

Doç. Dr. Emre Erdan (AMÜ)

Doç. Dr. Kenan Eren (MSGSÜ)

Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (Akdeniz Ü)

Doç. Dr. Aşkım Özdizbay (İÜ)

Doç. Dr. Müjde Peker (İÜ)

Doç. Dr. Özgür Turak (İÜ)

Dr. Baki Demirtaş (TÜ)

Dr. Feyzullah Şahin (İzmir Demokrasi Ü)

Dr. Alper Yener Yavuz (Mehmet Akif Ersoy Ü)

Dr. Fuat Yılmaz (TÜ)

İçindekiler

MASROP E-Dergi Künye	ii
MASROP E-Dergi Yayın Kurulu / <i>Editorial Board</i>	iii
MASROP E-Dergi Hakem Danışma Kurulu / <i>Advisory Board</i>	iv
Sayı Hakemleri	v
İçindekiler	vi
Editörden	vii
Haber / İthaf	
Danış Baykan Prof. Dr. Mürkerrem Usman Anabolu'nun vefatı	1-4
Araştırma Makalesi	
Didem Baş Edirne Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Metal Buluntu <i>A Group of Metal Finds from The Edirne Archeology Museum</i>	5-40
İlkay Gizem Önem Türkçe Terminolojide Rektagonal Teriminin Hatalı Kullanımı <i>Misuse of The Term Rectagonal in Turkish Terminology</i>	41-61
Derleme Makale	
Beste Şenoğlu Fenerci Eskiçağ'da Bal <i>Honey in the ancient world</i>	62-74

Editörden

Dergimizin 2021 Nisan sayısını anısına ithaf ettiğimiz Sayın Prof. Dr. Mükerrerem Usman Anabolu'nun vefatı haberinin ardından “Edirne Arkeoloji Müzesi’nden Bir Grup Metal Buluntu” ve “Türkçe Terminolojide Rektagonal Teriminin Hatalı Kullanımı” başlıklı iki araştırma makalesi ve “Eskiçağ’da Bal” başlıklı derleme okuyucularımıza sunulmuştur.

MASROP E-Dergi’de yayınlanan araştırma makaleleri ve derleme yazıları haricinde önümüzdeki sayılardan itibaren, ilgili alanlardaki haberler, kitap sempozyum tanıtımları, terminoloji tartışmaları, kısa görüş yazıları gibi hakem süreçlerine tabi olmayacak teknik not yazımının arttırılması öngörülmektedir. Günümüz akademik dergilerinde yayınlanarak ilgili bilim dalları için gelişim yönünde olumlu sonuçlar veren teknik not yazarlığının ülkemizde eksikliği hissedilmektedir. Basım maliyetleri ve dergi sınırlandırmaları nedeniyle bu yükün dijital yayın yapan dergiler tarafından hafifletilmesi daha akılcıl olacaktır. Bu nedenle MASROP E-Dergi kapsamındaki antropoloji, arkeoloji, arkeometri, epigrafi, filoloji, sanat tarihi, koruma / onarım, mimarlık tarihi, müzecilik, Eskiçağ tarihi, Hititoloji, Sümeroloji, Latin dili ve edebiyatı, Yunan dili ve edebiyatı, arkeometalürji, arkeozooloji, arkeobotanik, Geç Antik Çağ sanatı, Osmanlı sanatı, nümizmatik gibi alanlarda ve bunlarla ilgili veya ilişkili yardımcı konular hakkında teknik not yazılarının yayımına başlanacaktır. Bahsedilen teknik not kapsamında yayın değerlendirme ve eleştirileri, düzeltme yazıları, yayın eleştirileri, saptamalar, vaka takdimleri, proje takdim ve çağrılar ve diğer tüm akademik tartışmalar yer alabilecektir. Makaleler haricinde bu yönde de yazılar değerlendirmeye alınacaktır, ön değerlendirme sonrasında (hakem sürecine tabi tutulmadan) yayımlanabilecektir.

Academic Search Complete, EBSCO, Academic Journal Index, WorldCat ve ASOS gibi alan indekslerinde taranmakta olan ve “Alan İndeksleri Tarfindan Taranan Ulusal Hakemli Dergi” konumundaki dergimiz Dergipark (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/masrop>) ve ana siteden (<http://masrop.org/>) eş zamanlı yayımlanmaya devam edecektir. Geçtiğimiz sayıdan itibaren uygulanmaya başlanan “Alan Editörlüğü” konusunda dergimiz kapsamında değerlendirilen konularda, hali hazırda Alan Editörü belirlenmemiş dallar için akademisyenlerimizden gelecek tekliflere açık olduğumuzu belirterek, derginin işleyiş ve Nisan 2021 sayısı sürecine katkı sağlayan tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Herkese akademik tartışmanın rahatça yapılabilirdiği sağlıklı yarınlar diliyorum.

Prof. Dr. Daniş Baykan
Edirne / Nisan 2021

Edirne Arkeoloji Müzesi’nden Bir Grup Metal Buluntu *A Group Of Metal Finds From The Edirne Archeology Museum*

Didem Baş*

Öz

Edirne Arkeoloji Müzesi, Türkiye Trakyası’nda kurulan ikinci müzedir. Müzenin kuruluşundan 2015 yılına kadar toplamda 657 metal buluntu envantere kaydedilmiştir. Edirne Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan ve bu çalışmanın ana malzemelerini oluşturan buluntular, müze kurtarma kazılarında ve Türkiye Trakyası’nın çeşitli merkezlerinden gelmiştir. Bu grup, altı adet fibula, üç adet tintinnabulum, dört adet ok ucu, üç adet sapan tanesi, dört adet sonda ve kaşık, iki adet strigilis, iki adet styluslar, birer adet ayna, el iği ve sella curulis olmak üzere 27 buluntudan oluşmaktadır. MÖ 10 - MS 5. yüzyıllar arasına tarihlendirilen bu buluntu grubunun üretiminde, ağırlıklı olarak bronz olmak üzere kurşun ve demir kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Trakyası, Küçük Buluntu, Metal, Fibula, Strigilis

Abstract

Edirne Archaeology Museum is the second museum which was founded in the Thrace region in Turkey. A total of 657 metal finds was recorded in the inventory from the foundation of the museum to 2015. The main materials of this study, housed in the Edirne Archaeology Museum inventory, were recovered from the museum’s rescue excavations and from various centers in the Turkish Thrace region. This group consists of 27 finds including six fibulae, three tintinnabula, four arrowheads, three slingshots, four probes and spoons, two strigils, two styluses, one mirror, hand spindle and sella curulis. It was observed that lead, iron and mainly bronze were used in the production of these finds which are dated between 10th century BC and 5th century AD.

Keywords: *Thrace Region in Turkey, Small Find, Metal, Fibulae, Strigil*

* Uzman Arkeolog Didem Baş; e-posta: basdidem@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3734-5139. Bu makalede sunulan buluntular, değerli hocam Prof. Dr. Daniş Baykan danışmanlığında hazırladığım yüksek lisans tezimin bir kısmından düzenlenmiştir. Tez, 2019 tarihinde, jüri üyeleri Prof. Dr. Daniş Baykan, Dr. Öğr. Üyesi Feyzullah Şahin ve Dr. Öğr. Üyesi Ergün Karaca’nın onayıyla tamamlanmıştır. Katalog bilgileri ve analogi için bakınız: Baş, D., *Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2019. Aksi belirtilmediği sürece makalede kullanılan fotoğraflar ve çizimler yazara aittir. Konuyu çalışmama izin veren ve desteğini benden esirgemeyen Edirne Arkeoloji Müzesi eski müdürü Hasan Karakaya’ya, müze çalışması sırasında sabırla bana yardımcı olan müze müdür vekili Şahan Kırçın’a, müze uzmanlarından Elif Çokaman Kırçın’a ve diğer müze çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım. Çalışma süreci boyunca, konuyla ilgili bilgi ve görüşünü esirgemeyen aynı zamanda tezimin danışmanlığını üstlenen sayın hocam Prof. Dr. Daniş Baykan’a teşekkürlerimi sunarım. Kişisel kütüphanelerinden bana kaynak sağlayan, bilgi birikimleri ve fikirlerinden sıklıkla yararlandığım hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Ergün Karaca ve Arş. Gör. Taylan Doğan’a çok teşekkür ederim. Buluntuların analogileri konusunda benden yardımlarını esirgemeyen Hacı Yağuzluk ve Fırat Girengir’e teşekkür ederim.

Giriş

Antik Çağ Trakyası, doğuda Karadeniz (Pontus Euksinos), İstanbul Boğazı (Bosporos Thrakios) ve Marmara Denizi (Propontis), kuzey ve batıda Tuna (İstros) ve Vardar (Aksios) ırmakları, güneyde Ege Denizi ve Çanakkale Boğazı (Hellespontos) ile sınırlı olan bölgede yer almaktadır. Günümüzde ise Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale'nin Gelibolu Yarımadası ve İstanbul'un Avrupa yakasını içerisine alan Trakya Bölgesi, Avrupa'da yer alan tek Türkiye toprağıdır. Dolayısıyla bu bölge Türkiye Trakyası olarak adlandırılmaktadır. Türkiye Trakyası'nda kurulan ikinci müze olan Edirne Arkeoloji Müzesi, Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğı ile 1925 yılında Depo Müze olarak faaliyete başlamıştır. 1971'den itibaren ise Türkiye Trakyası'nın birçok yöresinden gelen çeşitli arkeolojik buluntu ve etnografya malzemesini bünyesinde barındırmaktadır (Baykan 2013: 26).

2019 tarihli tezde¹ Edirne Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 63 metal buluntu incelenmiştir. İşlevlerine göre sınıflandırılan ve iki ana başlık altında toplanan metal buluntular, kontekstleri incelenerek tipoloji ve analogileri yardımıyla ele alınmış ve tarihlendirilmeleri yapılmıştır. İki ana başlıktan ilkinin oluşturduğu "Alet ve Gereçler" başlığı, 2 adet MÖ 1. bin öncesi, 27 adet MÖ 1. bin yıl sonrası ile MS 5. yüzyıl arası ve 14 adet Geç Antik Çağ'a tarihlendirilmiş toplamda 43 adet metal buluntudan oluşmaktadır. İkinci grup olan "Heykelcikler ve Aplikler" başlığı ise yoğun olarak MÖ 6. yüzyıl ile MS 11. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Bu çalışmanın ana konusunu ise tezde "Alet ve Gereçler" başlığı altında incelenen MÖ 1. bin yıl sonrası ile MS 5. yüzyıl arasına tarihlendirilen fibulalar, tintinnabulumlar, ok uçları, sapan taneleri, sonda ve kaşıklar, strigilisler, styluslar, ayna, el iğı ve sella curulis oluşturmaktadır.

Fibulalar

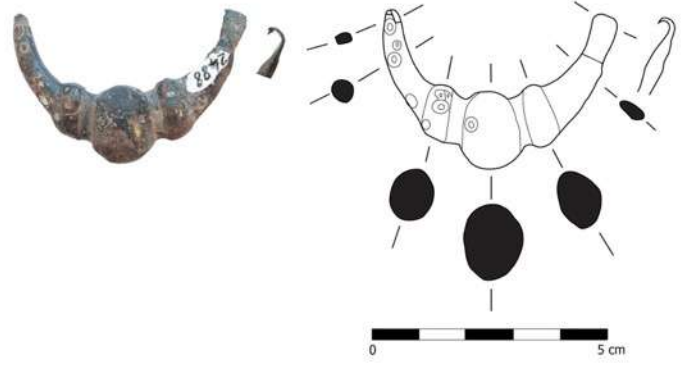
Fibulalar, vücuda dolanan kumaşların açıkta kalan iki ucunu birbirine tutturmak için farklı metallere üretilmiş, bölge ve zamana göre çeşitlilik gösteren çengelli iğne biçimindeki aletlerdir. Kökeni tartışmalı olmakla birlikte, dönemsel kronolojileri ile önemli buluntu gruplarından olan fibulaların, MÖ 1300'lerde Avrupa'da ortaya çıktığı kabul edilmektedir ve kolay kullanımları sayesinde geniş coğrafyaya yayılmışlardır (Richter 1915: 307; Muscarella 1964: 64-40; Er 2006: 131). "Tek parça" ve "iki parçalı" olarak iki ana tipi gözlenen fibulaların (Muscarella 1964: 35) farklı bölgelerde, buldukları bölgeye has biçimlerde üretilmeleri, bölgeler arasındaki ticaret ve ilişkiler ile alakalı önemli bilgiler vermektedir (Şahin 2018: 42). Fibulalar altı örnekle temsil edilmektedir.

Bronz Boncuklu Yay Fibula (Kat. 01, Resim 1): Yay üzerinde üç adet boncuk ve çeşitli renklerden yapılmış dairesel motifler yer alır. Yuvarlak kesitli sivri uçlu iğnenin bağlanması beklenen sarmal kol eksikse de iğnenin oturacağı iğne yuvası korunmuştur. Pınarhisar buluntusu olarak envantere geçen köyü veya mevki belli olmayan Kat. 01'in, Pınarhisar ve köylerinin yakınlarında konumlandığı bilinen kalelerden² birine ait olduğunu düşünebiliriz.

¹ Baş, Didem., *Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2019.

² Virankale, Demir Çağı'nın başlarında inşa edildiği bilinen kale Trak kalesi özelliği göstermektedir (Kurtuluş 1997: 38-39; Kurtuluş 2014: 150-153). Ayrıca kale ve çevresinde Geç Osmanlı Dönemi'ne tarihlenen pişmiş toprak kap parçaları tespit edilmiştir (Karaca 2019: 150-151). Çayırköy Kale (Kurudere Köyü Kalesi), Demir Çağı'nın başlarında Trak kalesi olarak inşa edildiği ve MÖ 2. yüzyıl ortasından sonrasına kadar kullanıldığı bilinmektedir (Kurtuluş 1997: 38; Kurtuluş 2014: 166-169; Karaca 2019: 152-153). Mayatepe Kalesi'nin MÖ 1200'lerde inşa edildiği ve MÖ 2. yüzyıl ortasından sonrasına kadar kullanıldığı bilinmektedir (Karaca 2019: 153-154). İ. H. Kurtuluş tarafından Karakoçan Tepe Kalesi olarak adlandırılmış olmalıdır (Kurtuluş 2014: 142-150).

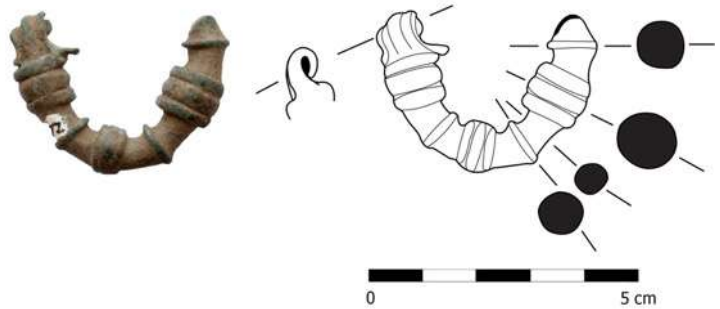
Cam ve amber taşlı fibulaların bir çeşit taklidi olduğu düşünülen (Robinson 1941: 112) boncuklu yay fibulayı, C. H. R. Blinkenberg’in Yunan ve Oryantalizan fibulaları üzerine yaptığı tipolojik sınıflandırmaya göre Tip III sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Blinkenberg 1926: 17). C. H. R. Blinkenberg, Tip III sınıfına ait fibulaların Submyken’den Geometrik Dönem sonuna kadar kullanıldığını bildirmektedir (Blinkenberg 1926: 17,

Resim 1. Bronz Boncuklu Yay Fibula

18). Yunan adaları fibulalarını üzerine tipolojik sınıflandırma yapan E. Sapouna-Sakellarakis, Kat. 01’in benzer örneklerini, Tip 3b sınıfına dâhil etmiştir. E. Sapouna-Sakellarakis, bu tipin Aigina, Khios, Paros, Rhodos ve Samos gibi adalarda oldukça popüler olduğunu, ancak Pherai ve Smyrna’dan da birer örneğinin bilindiğini belirtmektedir. Khios örneklerinin Geometrik Dönem’e, Paros örneklerinin Geç Geometrik Dönem’e ve Rhodos örneklerinin ise Geometrik Dönem ile Erken Arkaik Döneme ait oldukları görülmektedir (Sapouna Sakellarakis 1978: 59). E. Caner, C.H.R. Blinkenberg’in Tip III sınıfına dâhil ettiği fibulaların Protogeometrik Dönem’de, Ege Adaları’nda ortaya çıktığını ancak esas olarak Geometrik Dönem’de yoğun olarak kullanıldığını ve bu yoğunluğun MÖ 9. yüzyılın ikinci yarısından sonra olduğunu bildirmektedir (Caner 1983: 35). Kat. 01’in benzerleri İasos, Didyma, Milas, İzmir çevresi ve Ephesos’ta³, Tire Müzesi’nde (Gürler 2004: 35, 98-101, kat. 5-6; Erdan 2020: 62, 79, Resim 2/3) karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca benzer örnekler Kıta Yunanistan ve Adalarda (Lindos, Olynthos, Atina, Thassos, Lesbos, Lemnos gibi merkezlerde)⁴, Bulgaristan’da (Yankovo, Yanbolu ve Silistre gibi merkezlerinde)⁵ ve Sofya Ulusal Tarih Müzesi’nde⁶ bulunmaktadır. Benzerleri doğrultusunda Kat. 01’i MÖ 8. yüzyıl sonu ile 7. yüzyıl başına tarihlendirebiliriz.

Bronz Phryg Tipi Fibula (Kat. 02, Resim 2): Yay kısmında oniki adet ince ve kalın bilezik yer alır. Yuvarlak kesitli sivri uçlu iğnenin bağlanması beklenen kol eksikse de iğnenin oturacağı iğne yuvası korunmuştur. Pınarhisar buluntusu olarak envantere geçen köyü veya mevkii belli olmayan Kat. 02’nin, Pınarhisar ve köylerinin yakınlarında konumlandığı bilinen kalelerden⁷ birine ait olduğunu düşünebiliriz. Her iki yüzeyden de aynı görülen simetrik halkalar, boncuklar veya disk-boncuklar ile süslenmiş yay bölümü ve çift kanatlı çengele sahip

Resim 2. Bronz Phryg Tipi Fibula

³ MÖ 9 ile 7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Caner 1983: 35-39, Levha 4).

⁴ Lindos örnekleri MÖ 8 ile 7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Blinkenberg ve Kinch 1931: 87, Levha 8, Resim 107a); Olynthos örnekleri MÖ 432’ye tarihlendirilmişlerdir (Robinson 1941: 112-113, Levha 23, Resim 397; Lindos, Rhodos, Thassos, Atina örnekleri için: Czyborra 2001: 89, Levha 32).

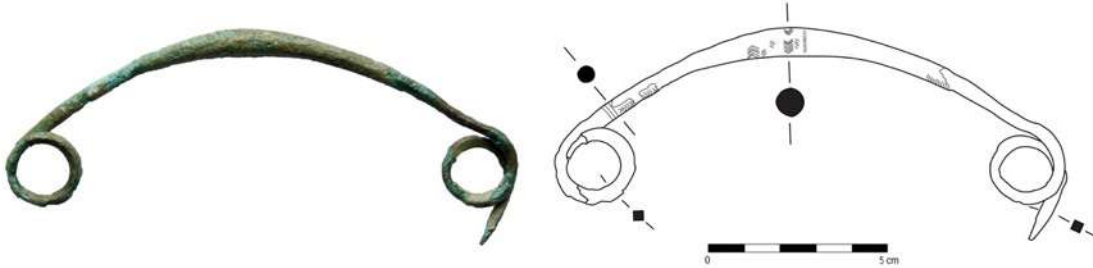
⁵ Yankovo, Yanbolu ve Silistre örnekleri MÖ 9 ile 7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Czyborra 2001: 85, 87, Levha 28, Resim 3, 4, 11).

⁶ MÖ 9 ile 6. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Khristov 2004: kat. 24, 72, 86).

⁷ Bakınız 1. dipnot.

fibulalar C.H.R. Blinkenberg'in Yunan ve Oryantalizan fibulaları üzerine yaptığı tipolojik sınıflandırmaya göre Tip XII/14 sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Blinkenberg 1926: 204). C. H. R. Blinkenberg'in Tip XII/14 sınıfındaki ve kapalı kalıp yöntemi ile üretildiğini öğrendiğimiz (Muscarella 1967: 48-51) fibulaları, Anadolu fibulaları üzerine tipolojik sınıflandırma oluşturan E. Caner ise J I başlığı altında toplamış ve MÖ 8 ile 6. yüzyıla (Caner 1983: 125-129), O. W. Muscarella ise MÖ Geç 8. yüzyıl ile Erken 7. yüzyıla (Muscarella 1967: 26) tarihlendirmiştir. Çoğunlukla Gordion'dan (Muscarella 1967: Levha 12, Resim 66; Caner 1983: Levha 50-57) bildiğimiz fibulaların benzerlerine Ankara, Boğazköy, Eskişehir⁸, Akşehir⁹, İstanbul Arkeoloji¹⁰, Aydın Arkeoloji¹¹, Ödemiş Arkeoloji¹², Stockholm (Blinkenberg 1926: 223, Resim 255) Müzelerinde ve Zeyve Höyük-Porsuk¹³ kazılarında rastlamak mümkündür. Türkiye Trakyası'nda yer alan Byzantion'da¹⁴ tespit edilmiş benzeri doğrultusunda Kat. 02'yi MÖ 8. yüzyıl sonu ile 7. yüzyıl başına tarihleyebiliriz.

Bronz Çift Sarmallı Yay Fibula (Kat. 03, Resim 3): Dairesel kesitli yay ve kare kesitli iki sarmaldan oluşan fibulanın üzerinde yer yer kazıma çizgiler ile oluşturulmuş bezemeler bulunmaktadır. Lalapaşa Arpalık Dolmeni'nde tespit edilen fibula 1997'de M. Akman tarafından yayınlanmış ve MÖ 8 ile 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Akman 1997: 170, Resim. 21-c). 2001 yılında I. Czyborra tarafından tekrar ele alınmıştır (Czyborra 2001: 93, Resim. 37/4). Çengel kısmı, Üçgen (Khristov 2004: 52, Resim. 14-15) veya Boeotia Kalkanı (Heilmann 2016: 9-26) tipinde olan ve literatürde *Zweischleifige Bogenfibeln* olarak geçen Kat. 03'ün en yakın benzeri Suvorovo'da karşımıza çıkmaktadır (Akman 1997: 170, dipnot 46; Czyborra 2001: 93, dipnot 349). Arnavurtluk ve Kuzey Yunanistan'da (Papadopoulos 2010: 233-252, Resim. 4, 6, 7, 8, 9, 10) demir benzerlerine rastlanılan Kat. 03'ü aynı biçime sahip bronz benzerleri Bulgaristan'dan (Yeni Zağra¹⁵, Kamen Rid (Czyborra 2001: 93, Levha 37, Resim 2, 3), Köstengil¹⁶) ve Avusturya'dan (Glunz Hüsken 2011: 43-44) bilinmektedir.

Resim 3. Bronz Çift Sarmallı Yay Fibula

Bronz "T" Biçimli Fibulalar (Kat. 04, 05, 06, Resim 4, 5, 6): Üst kısmı "T" şeklindedir, iki kanadın uçlarında ve orta kısımda topuzlar yer alır (Kat. 06'nın orta kısmında topuz bulunmamaktadır) ve yay kısmının üzeri çeşitli bezemeler ile süslenmiştir. Kat. 04 tümken, Kat. 05'in iğne kısmı, Kat. 06'nın yay bölümünün yarısı, uç kısmı ve iğnesi noktsandır.

⁸ MÖ 8 ile 6. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Caner 1983: Levha 50-57).

⁹ MÖ 8. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başına tarihlendirilmişlerdir (Tekocak 2012: 36-37, Levha 2, Resim 8).

¹⁰ İAM sergisinde yer almaktadır.

¹¹ MÖ 8-7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Erdan 2018: 59, Kat. 61, 76).

¹² MÖ 8. yüzyıl başı ile 6. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Laflı ve Buora 2012: 5, Levha 2, Resim 7a-b).

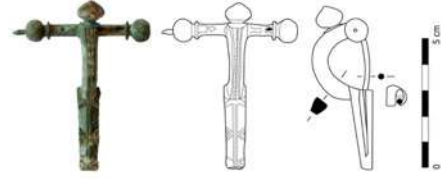
¹³ MÖ 9. ile 8. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Chalier vd 2012: 190, Resim 22).

¹⁴ MÖ 8. yüzyıl sonu ile 7. yüzyıl başına tarihlendirilmişlerdir (Dönmez 2014: 52, Resim 4; Karaca 2019: 200-208, Kat. 270).

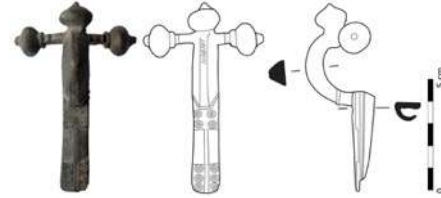
¹⁵ MÖ 8. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Czyborra 2001: 93, Levha 37, Resim 2, 3).

¹⁶ MÖ 9 ile 7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Khristov 2004: Levha 14, 15).

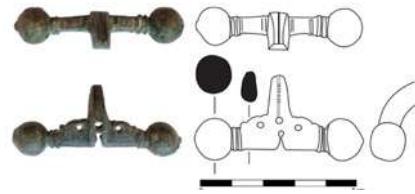
Literatürde çok çeşitli isimler (yay, haçbaşı, yunus, kol menteşeli, tatar oku, soğan başlı vb.) ile anılan bu tip fibulaların ilk örnekleri MS 3. yüzyılda Tuna Nehri Havzasında karşımıza çıkmaktadır (Durak 2013: 23, Dipnot 122) ve Roma askerleri tarafından sağ omuz üzerine takıldıkları bilinmektedir. MS 4. yüzyılda askerlerin rütbelerini simgeleyen (Çetin 2015: 13, dipnot (Gonosova ve Kondoleon, 1994:153)) çeşitli metallere yapılmış¹⁷ ve çok geniş bezeme yelpazesine sahip (Riha 1979: 169-177, levha 51-56) olan “T” biçimli fibulalara, Roma İmparatorluğunun hemen hemen tüm bölgelerinde rastlamak mümkündür. “T” biçimli fibula benzerleri, Türkiye Trakya’sında; Ainos¹⁸, Perinthos (Marmara Ereğlisi)¹⁹ kazılarında, Anadolu’da; Sagalassos²⁰, Tripolis (Duman ve Baysal 2016: 585, resim 10h), Zeugma²¹ kazılarından ve İstanbul²², Akşehir²³, Gaziantep²⁴, Isparta²⁵, Ödemiş²⁶, Tekirdağ²⁷ Arkeoloji ve Metropolitan Sanat²⁸ Müzelerinden bilinmektedir. Benzer örnekler doğrultusunda Kat. 04, 05, 06’yı MS 3 ile 4. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Resim 4. Bronz “T” Biçimli Fibula

Resim 5. Bronz “T” Biçimli Fibula

Resim 6. Bronz “T” Biçimli Fibula

Tintinnabulumlar

Antik Çağ’da sıklıkla karşılaştığımız *tintinnabulum*, Latince çınırak, çan (Kabağaç ve Alova 1995: 599) anlamına gelmektedir. Genellikle bronz döküm tekniği ile üretilmiş olan tintinnabulumlar, konik veya küresel gövdeli, üzerlerinde asma deliği bulunan ve dil bölümleri çoğunlukla demirden üretilen aletlerdir (Şahin 2018: 87). At koşum takımlarıyla özdeşleştirilen tintinnabulumların²⁹, büyük boyutlarının, hayvanların yerlerini belli etmesi için ya da birer müzik aleti olarak kullanıldıkları (Robinson 1941: 518), küçük boyutlarının ise bu işlevlerin yanı sıra mezarlarda tespit edilmeleri sebebi ile kötülükleri uzak tutma özelliklerinin olduğu ya da çocuk oyuncuğu olarak kullanıldıkları düşünülmektedir (Chavane 1975: 147-148; Demirel 2013: 132). Tintinnabulumlar üç örnekle temsil edilmektedir.

¹⁷ Gümüş örnek için bakınız: Deppert Lippitz 2004: 39-71. Altın kaplama örnek için bakınız: Çetin 2015: 13-14, Resim 2.

¹⁸ Edirne Arkeoloji Müzesi sergisinde yer almaktadır. 2018 yılı içerisinde yapılan müze gezisi sırasında Enez Ainos Antik Kenti sergi düzenlemesinde görüldü fakat müze envanter numarası görülmedi. Herhangi bir yayınına ulaşamadı.

¹⁹ MS 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Öztürk 1999: 246, Resim 6).

²⁰ MS 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Waelkens vd. 1990: 289, Resim 18).

²¹ MS 3. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Alagöz 2012: 59-60, Levha 14, Resim 41a, 41b, 42; Tokbudak 2015: 106-108, Levha 11, Resim 44).

²² MS 3 ile 4. Yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Baş 2019: 30, Levha, Resim 06, 07, 08).

²³ MS Erken 1. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Tekocak 2012:37-38, Levha 2, 9-A, Tip V).

²⁴ MS 3. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Bulgan ve Feugere 2007: 218, Resim 4, 6).

²⁵ MS 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Çetin 2015: 13-14, Resim 2).

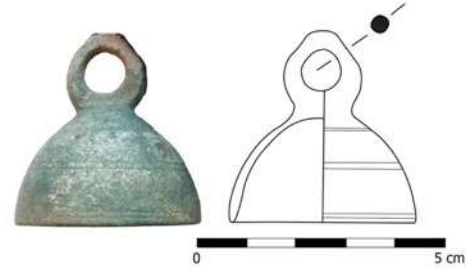
²⁶ MS 325-355’e tarihlendirilmişlerdir (Lafli ve Buora 2012: 7, Resim 18 a-c).

²⁷ 2018 2019 yılı içerisinde yapılan müze gezisi sırasında benzer altı adet fibula sergi düzenlemesinde görüldü fakat müze envanter numarası görülmedi. Herhangi yayına ulaşamadı.

²⁸ Yazılı örnekler için bakınız: Deppert Lippitz 2004: 39-71.

²⁹ Krimea’da koşum takımları ile bulunmuşlar (Richter 1915: 463).

Bronz Çok Kenarlı Asma Delikli Tintinnabulum (Kat. 07, Resim 7): Konik gövde üzerinde altı adet paralel kazıma çizgiler yer almaktadır. Üst kısmında çok kenarlı asma deliği bulunmaktadır. B. M. Pomberger'in Orta Avrupa'daki Roma İmparatorluk Dönemi Çanları üzerine yaptığı tipolojik sınıflandırmaya göre Tip C sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Pomberger 2018: 6). Benzer örnekleri Anadolu'da; Kibyra³⁰, Metropolis³¹, Patara³², Sardeis³³, Zeugma³⁴ kazılarında, Anadolu dışında; Neuss-Novaesium (Simpson 2000: 81, Levha 27, Resim 22), Olynthos (Robinson 1941: 518-520, Levha 167, Resim 2614) kazılarında, Metropolitan Müzesi'nden³⁵ ve W.W. koleksiyonundan (Stupperich 1989: Levha 45) bilinmektedir.

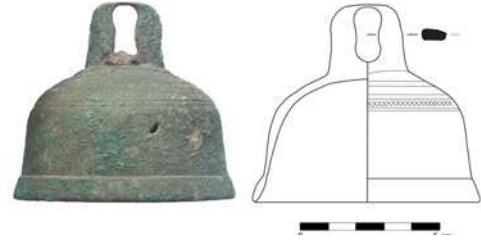
Resim 7. Bronz Çok Kenarlı Asma Delikli Tintinnabulum

Bronz Taç Asma Delikli Tintinnabulum (Kat. 08, Resim 8): Konik gövde üzerinde bir adet kazıma çizgi yer almaktadır. Üst kısmında asma deliği bulunmaktadır. Asma deliği üzerinde bir adet kabara yer alır. B. M. Pomberger'in Orta Avrupa'daki Roma İmparatorluk Dönemi Çanları üzerine yaptığı tipolojik sınıflandırmaya göre Tip C, asma deliği tipolojisine göre Taç Şekilli Sap sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Pomberger 2018: 6, 12). Benzer örnekleri Pisidia Antiokheiası (Gültekin 2012: 44, kat. 151) ve Salamine³⁶ kazılarında bilinmektedir. Benzer örneklerinin geniş bir tarih aralığına yerleştirilmiş olması Kat. 07, 08'in tarihlendirilmesinde zorluk çıkarmış olsa da Roma İmparatorluk Dönemi'nde sıklıkla tercih edilen biçimde olduklarını söylemek mümkündür. Sofya Arkeoloji Müzesi benzerleri (Nowakowski 1988: 78-80, Resim 7) doğrultusunda Kat. 07 ve 08'i MS 2 ile 4. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Resim 8. Taç Asma Delikli Tintinnabulum

Bronz Dörtgen Asma Delikli Tintinnabulum (Kat. 09, Resim 9): Yarım daire gövde üzerinde paralel ve birbirini kesen kazıma çizgiler yer almaktadır. Üst kısmında dörtgen asma deliği bulunmaktadır. B. M. Pomberger'in Orta Avrupa'daki Roma İmparatorluk Dönemi Çanları üzerine yaptığı tipolojik sınıflandırmaya göre Tip D, asma deliği tipolojisine göre Dörtgen Sap sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Pomberger 2018: 6). Yarım daire biçimli olarak tanımlanmış Bulgaristan-Pernik (Nowakowski 1988: 80-81, bakınız dipnot (V. Ljubenova, 1980, Abb. 213)) benzeri doğrultusunda Kat. 09'u MS 2. yüzyıl sonu ile 4. yüzyıl sonuna tarihlendirebiliriz.

Resim 9. Dörtgen Asma Delikli Tintinnabulum

³⁰ MS 5 ile 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Demirer 2013:304 Levha 44, M8-9)

³¹ MS 3 ile 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Durak 2013: 19-21, kat. 33, 35, 36; Aybek vb. 2016: 145-146, kat. 33, 35, 36).

³² Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Şahin 2018: 96, kat. M1-2).

³³ Hellenistik Dönem ve Roma Dönemine tarihlendirilmiştir (Waldbaum 1983: 42-44, Lev. 8, Resim 93).

³⁴ MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Khamis 2013: 138-139, BR103-104; Tokbudak 2015: 125, Levha 39, Resim 147).

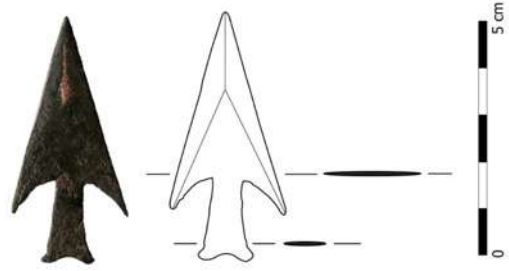
³⁵ MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Richter 1915:464, Resim 1840).

³⁶ MS 1 ile 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Chavane 1975: 147-148, Levha 43, Resim 422).

Ok Uçları

Avcılıkta ve savaşlarda uzak mesafe atışlarda kullanılan ok ve yay ikilisine dair arkeolojik veri, ok uçları tarafından sağlanmaktadır. Tarih öncesinden itibaren çeşitli taşlardan üretildikleri bilinen ok uçlarının metal benzerlerinin MÖ 3. binde Ur şehrinde üretildiği bilinmektedir (Yalçıklı 2006: 213). En erken MÖ 4. binyıldan bilinen ok uçları tasvirleri, MÖ 1. binyıl itibarıyla çeşitli taş, metal ve pişmiş toprak buluntular üzerinde sıklıkla rastlanılan bir betim haline gelmiştir (Yalçıklı 2006: 213). Homeros ve Herodotos’un oklardan sıklıkla bahsettiği bilinmektedir. Homeros (Hom. Il. 44, 205) Troialıların ve Lykialıların iyi okçular olduklarını bildirirken, Herodotos (Hdt. 7, 77, 92) çok çeşitli yay ve okların varlığından bahsetmektedir. Ok uçları, ahşap saplara sabitlenme şekillerine göre kovanlı ve saplamalı olarak iki temel tipe ayrılrsa da genel olarak ok ucu tipolojisi, gövde ve kesit tipi (Baykan 2012a: 232) ya da kanat/dilim sayısı (Oransay 2006: 93-95) esas alınarak oluşturulur. Ok uçları dört örnekle temsil edilmektedir.

Bronz Sivri Kanatlı Yassı Ok Ucu (Kat. 10, Resim 10): Edirne-Hıdırağa köyü buluntusudur ve bronz döküm tekniği kullanılarak üretilmiştir. İki sivri kanatlı yassı üçgen gövdelidir. Gövde üzerinde namlu ve kanat uçlarından merkeze doğru uzanan belirgin olmayan omurgaya sahiptir. 0,1 cm kalınlığında olan Kat. 10, Troia VI tabakasında³⁷, Klaros Kutsal Alanı’nda³⁸ ve Delos Artemis Kutsal Alanı’nda³⁹ tespit edilen ok uçları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Erzurum⁴⁰ ve Britanya Müzeleri envanterinde (Uzantı 1), Çanakkale Arkeoloji Müzesi’nin⁴¹ ise serisinde benzer örnekler yer almaktadır. Troia, Klaros ve Delos örneklerinin kontektleri doğrultusunda edinilen net tarih bilgileri, Kat. 10’un tarihlendirilmesinde her ne kadar belirleyici unsurlar olarak görülse de Kat. 10’un müze envanterine satın alma yolu ile girmiş olması Kat. 10’un MÖ 10-8. yüzyıla tarihlendirmemize sebep olmuştur.

Resim 10. Bronz Sivri Kanatlı Yassı Ok Ucu

Bronz İki Kanatlı, Mahmuzlu ve Kovanlı Ok Ucu (Kat. 11, Resim 11): Pınarhisar buluntusu olarak envantere geçen köyü veya mevkii belli olmayan Kat. 11’in, Pınarhisar ve köylerinin yakınlarında konumlandığı bilinen kalelerden⁴² birine ait olduğunu düşünebiliriz.

³⁷ MÖ 1700-1200’e tarihlendirilmiştir (Schliemann 1874: Levha 99, Resim 2113; Easton 2002: 152, Resim 144, 72-564; Hänsel 2004: 86; Korfmann 2001: 401, Resim 401).

³⁸ Apollon sunaklarının altında tespit edilen yuvarlak planlı sunağın yakınlarında tespit edilen ok uçları, kontekt bilgileri doğrultusunda MÖ 1100-900’e tarihlendirilmiştir (Zunal 2015-2017: 42-43, Resim 1, katalog 4, 5).

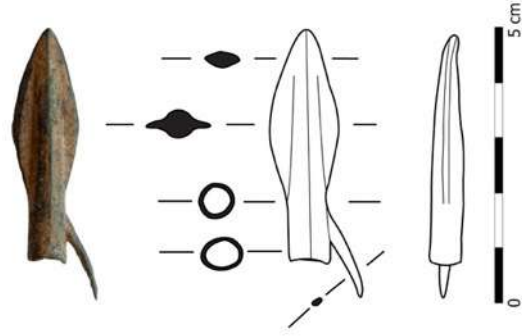
³⁹ MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. (Gallet De Santerre ve Tréheux 1947/48: 233-234, Numara 82, Resim 27).

⁴⁰ MÖ 2. bine tarihlendirilmiştir (Altunkaynak 2016: 185, katalog 103).

⁴¹ 2019 yılı içerisinde yapılan müze gezisi sırasında benzer ok ucu sergi düzenlemesinde görüldü fakat müze envanter numarası görülmedi.

⁴² Pınarhisar ve köylerinin yakınlarında konumlanmış üç adet kale yerleşimi bilinmektedir. İlki, MÖ 11.-9. yüzyıllarda inşa edildiği sanılan ve bölgesel özellik gösteren Virankale’dir (Kurtuluş 1997: 38-39; Kurtuluş 2014: 150-153). Kale ve çevresinde ayrıca Geç Osmanlı Dönemi’ne tarihlenen pişmiş toprak kap parçaları tespit edilmiştir (Karaca 2019: 117-118). İkincisi, Çayırköy Kale veya Kurudere Köyü Kalesi’dir. Kalenin MÖ 11.-9. yüzyıllarda inşa edildiği ve MÖ 2. yüzyıl ortası sonlarına kadar kullanıldığı bilinmektedir (Kurtuluş 1997: 38; Kurtuluş 2014: 166-169; Karaca 2019: 118-119). Üçüncüsü, Mayatepe Kale’dir. Kalenin, MÖ 12. yüzyılda inşa edildiği ve MÖ 2. yüzyıl ortasından sonrasına kadar kullanıldığı bilinmektedir (Karaca 2019: 119). Kurtuluş, kaleyi “Karakoçan Tepe Kale” olarak adlandırılmış olmalıdır (Kurtuluş 2014: 142-150).

İki kanatlı gövdesi üzerinde, kovandan namluya doğru düz bir çizgi halindeki omurga ve tek mahmuz yer almaktadır. Geçerliliğini yitirmiş olsa da⁴³ bazı çalışmalarda “İskit Tipi” ya da Kıta Yunanistan’da da sık rastlanıldığı için “Greko-İskit” (Davis 2013: 80, 81) olarak adlandırılan tipi, D. Yalçıklı’nın Anadolu ok uçları üzerine oluşturduğu tipolojik sınıflandırmaya göre IIB2b2b sınıfı altında (Yalçıklı 2006: 221, Grafik 6), D. Baykan’ın Nif Dağı Kazısı ok uçları üzerine oluşturduğu tipolojik sınıflandırmaya göre Tip VI sınıfı altında değerlendirmemiz doğru olacaktır (Tulunay 2011: Resim 7; Baykan 2012a: 234, Resim 2; Baykan 2015-2017: 30, Resim 13). Popüler bir tip olarak karşımıza çıkan bu tip ok uçlarının, kıyafetin (zırhın) altına kadar ilerlemesi ve saplandığında kolay çıkmaması için bu tasarıma sahip olduğu düşünülmektedir (Petrie 1917: 35). Kurganlarda Erken İskit II ve Erken İskit III olarak sınıflandırılmış⁴⁴ ok ucunun benzerlerine Urartu ve Asur yerleşimlerinde⁴⁵, Ön Asya ve Sibirya’da⁴⁶, Mısır’da (Petrie 1917: 35, Levha 41, Resim 133-137) rastlamak mümkündür. Geniş bir coğrafyaya yayılmış olan bu tip ok uçlarının Anadolu’daki örneklerine ise Ayanis⁴⁷, Amasya⁴⁸, Çavuştepe⁴⁹, Didyma⁵⁰, Ephesos Artemision⁵¹, Kerkenes⁵², Smyrna (Akurgal 1993: Levha N-3), Tarsus (Dardeniz 2007: 41, Resim 5.4, 5.5), Nif Dağı-Karamattepe (Tulunay 2011: Resim 7; Baykan 2012a: 234, Resim2; Baykan 2015-2017: 30, Resim 13), Klaros⁵³, Assos (Aslan vd. 2009: 105, Resim 1), Yassıhöyük (Omura 2011: 361, çizim 2), Malatya İmamoğlu Höyüğü (Uzunoğlu 1988: Resim 4) gibi kazılardan ve Edirne Arkeoloji Müzesi (Kırçım 2019: Levha 57, resim 1) envanterinden bilinmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri⁵⁴ sergisinden de bildiğimiz ve ağırlığı 5,45 g ağırlığı olan Kat. 11’i benzerleri doğrultusunda MÖ 7 ile 6. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Resim 11. Bronz İki Kanatlı, Mahmuzlu ve Kovanlı Ok Ucu

Bronz İki Kanatlı Kabaralı Ok Ucu (Kat. 12, Resim 12): Edirne-Keşan⁵⁵ buluntusu olarak envantere geçen, köyü veya mevki belli olmayan Kat. 12’nin gövdesi üzerinde, belirgin

⁴³ MASROP tarafından 2017 yılında yayınlanan Kazı Buluntusu Ok Uçları Çalıştayı Sonuç Bildirgesi (Uzantı 2).

⁴⁴ MÖ 8. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Hellmuth 2014: 1-38).

⁴⁵ MÖ 7. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir (Ökse 1994: 26; Konyar vd. 2016: 576, Resim 8).

⁴⁶ MÖ 6 ile 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Ökse 1994: 26; Hellmuth 2014:1-38).

⁴⁷ MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Çilingiroğlu 2005: 63, Resim 1; Derin ve Muscarella 2001: Resim 6, 71-87). Yeni dönem araştırmalarında tespit edilen benzerler için bakınız: Özdemir ve Işıklı 2014-2017: 48-49, Resim 3.

⁴⁸ MÖ 11.-9. yüzyıllara tarihlendirilmiştir (Naza Dönmez 2015: 384, Resim 5).

⁴⁹ MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Erzen 1978: 51-54, Resim 38, 1, 2).

⁵⁰ MÖ 6.-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Furtwängler 2006: 207, şekil 5; Furtwängler 2008: 474-475, Resim 7; Furtwängler 2009: 193, Resim 5b; Furtwängler vd. 2012: 155, Resim 7).

⁵¹ MÖ 7 ile 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kleibinder Gaub 2017: 271, Levha 86, katalog 892).

⁵² MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Schmidt 1929: 270, Resim 69, K41, K59).

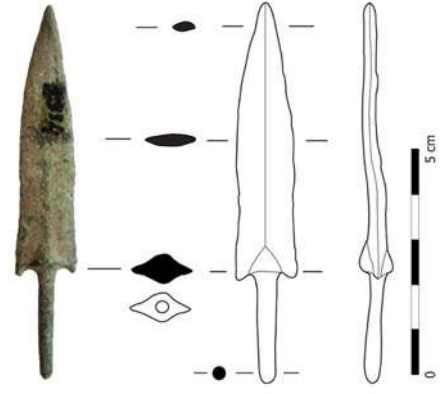
⁵³ MÖ 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Zunal 2015-2017:45, 46, katalog 9-16; Şahin vd. 2017: 430-432, Resim 9).

⁵⁴ 2018 yılı içerisinde yapılan müze gezisi sırasında benzer ok ucu sergi düzenlemesinde görüldü fakat müze envanter numarası görülmedi. Herhangi yayınına ulaşılamadı.

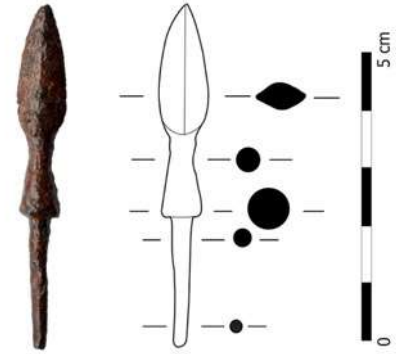
⁵⁵ Keşan köylerinin yakınında konumlanan dört adet yerleşim alanı bilinmektedir. İlki, Kuğuburnu Yerleşimidir. MÖ 1. binyıldan Roma İmparatorluk Dönemi sonuna kadar tarihlenen çeşitli buluntular tespit edilmiştir (Karaca 2019: 100-101). İkincisi, İncirlikburnu Yerleşimidir. MÖ 5. yüzyılın başlarından MS 2 ile 3. yüzyıla kadar iskânın devam ettiği bilinmektedir (Karaca 2019: 101-102). Üçüncüsü İtalyan Kalesi Yerleşimidir. MÖ 4. yüzyıldan Geç Antik Çağ’a kadar çeşitli buluntu tespit edilmiştir (Karaca 2019: 102-103.).

olmayan omurga, kısmen korunmuş mahmuzlu kanat ucu ve sapla gövde birleşiminde üçgen kabara yer almaktadır. Saplamalı, iki kanatlı ok ucunu, D. M. Robinson’un Olynthos ok uçları üzerinde yapmış olduğu tipolojik sınıflandırmaya göre Tip D1 sınıfında (Robinson 1941: 387-391, Levha 121, Resim 1940-1971) veya J. W. Crowfoot, G. M. Crowfoot, ve K., M. Kenyon’ın Samaria ok uçları üzerinde yapmış olduğu tipolojik sınıflandırmaya göre Tip E3 sınıfında (Crowfoot vd. 1957: 453) değerlendirebiliriz. D. M. Robinson, en belirgin özelliğinin iki yüzeyde de üçgen kabara yer alması olduğunu belirttiği ok uçlarının, MÖ 6. yüzyıldan Roma İmparatorluk Dönemi içlerine kadar kullanıldığını aktarmaktadır (Robinson 1941: 387-388). J. C. Waldbaum, Tip 4B grubuna dahil ettiği bu tip ok uçlarının Hitit İmparatorluk Dönemi örneklerinden gelişmiş olabileceğini belirtmiştir (Waldbaum 1983: 36). Farklı saplama bölümlerinin gözlendiği benzer tip Ayanis (Waldbaum 1983: 36) yerleşiminde tespit edilmiştir. MÖ 479 ile 348 yılları arasında tarihlendirilen Olynthos (Robinson 1941: 389, Levha 121, Resim 1948) ve Samaria (Crowfoot vd. 1957: 451, Resim 110, şekil 20, 21) buluntularıyla benzer özellikler taşıyan Kat. 12’nin benzerleri, Anadolu’da; Nif Dağı-Karamattepe⁵⁶, Sardeis⁵⁷, Patara⁵⁸, Arykanda⁵⁹, Pergamon⁶⁰, Anadolu dışında; Korinthos⁶¹, Aigina⁶², Salamine⁶³ ve Delos (Deonna 1938: Levha 69, Resim 556) kazılarında bilinmektedir. Bu ok ucu tipinin, geniş coğrafyada ve geniş tarih aralığında görülüyor olması tarihlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla benzer ok uçlarının kontekst ya da coğrafyada bilgileri göz önünde tutularak tarihlendirilmenin yapılmasının gerekli olduğu düşünülebilir. 12,38 g ağırlığı olan Kat. 12, Tekirdağ Arkeoloji Müzesi⁶⁴ sergisinden de bildiğimiz Heraion Teikhos benzerleri (Atik 2017: 61-65, Resim 2, katalog 1-7) gibi MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasında tarihlendirmemiz mümkündür.

Demir İki Kanatlı Ok Ucu (Kat. 13, Resim 13): Tekirdağ buluntusu olarak envantere geçen, köyü veya mevki belli olmayan, dörtgen kesitli, iki kanatlı gövde ve dairesel kesitli sapı olan Kat. 13’ün, B. S. A Oransay’ın tipolojik sınıflandırmasına göre İki Dilimli/Kanatlı sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Oransay 2006: 93-95). J. C. Coulston, hızlı gitmesine rağmen tahrip gücünün düşük olması sebebi ile avcılıkta kullanılıyor olabileceğini

Resim 12. Bronz İki Kanatlı Kabaralı Ok Ucu

Resim 13. Demir İki Kanatlı Ok Ucu

Dördüncü yerleşim ise Ağlıyaması Yerleşimidir. Yerleşimde, MÖ 6. yüzyıldan Geç Antik Çağ’ın sonuna kadar iskânın sürdüğü bilinmektedir (Karaca 2019:103-104).

⁵⁶ MÖ 6. yüzyıl ve MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Baykan 2015-2017: 31, Resim 14).

⁵⁷ MÖ 4. yüzyıl sonu ile Roma İmparatorluk Dönemi arasında tarihlendirilmiştir (Waldbaum 1983: 36, Levha 4, Resim 47).

⁵⁸ D4, MÖ 4. yüzyıl sonu ile MÖ 3. yüzyıla, D5 ise MÖ geç 4. yüzyıl ile MS erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Şahin 2018: 54, Levha 13, Resim D4, D5).

⁵⁹ MÖ 1. yüzyıl ile MS 1 yüzyıla tarihlendirilmiştir (Oransay 2006: 94, Levha 16, D21-D23).

⁶⁰ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Gaitzsch 2005: 196, Levha 39, P19).

⁶¹ MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Davidson 1952: 199, Levha 91, Resim 1512-1514).

⁶² MÖ 4. yüzyıl sonuna tarihlendirilmiştir (Furtwängler 1906: 423, Levha 117, 45).

⁶³ MÖ 4. -2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Chavane 1975: 107-108, Levha 31, Resim 329, 330).

⁶⁴ 2018 yılından müzeye yapılan ziyaret sırasında görülmüş fakat envanter bilgisine ulaşamamıştır.

aktarmıştır (Coulston 1985: 264). D. M. Robinson tarafından Roma İmparatorluk Dönemi'nden önce kullanıldığı aktarılan bu tipteki ok uçlarının Olynthos örnekleri, bronzdan üretilmişler ve MÖ 4-2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Robinson 1941: 383-387). Olympia, Atina ve Kıbrıs-İdalion'da tespit edilen benzerleri MÖ 6 ile 1. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir (Oransay 2006: 93-95, dipnot 35). Arykanda'da tespit edilmiş demir benzerleri (Oransay 2006: 94, şekil 10, D18, 19) doğrultusunda 5,84 g ağırlığı olan Kat. 13'ü, MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıllar arasına tarihlendirmek mümkündür.

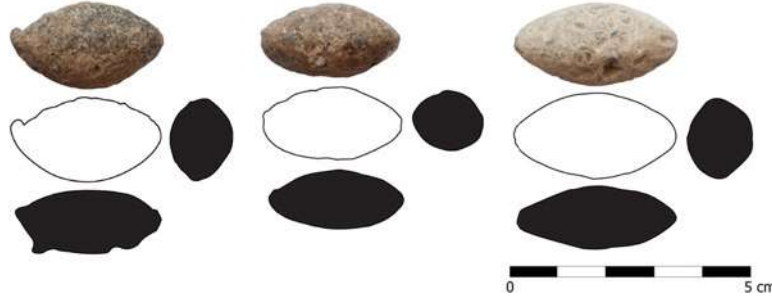
Sapan Taneleri

Eski Yunancada *μολυβδῖς-μολυβδαίνα*, Latince *glans* (Kabağaç ve Alova 1995: 260) olarak adlandırılan sapan taneleri (McCaul 1864: 1-11), deri, keten ya da at kılından örülmüş uzunca bir ip ve ipin orta kısmına yerleştirilmiş bir çeşit bezden yapılmış kese şeklindeki sapan ayasından oluşan sapanlar ile hedefe atılırdı. Sapanın bir ucu bilek ya da parmağa bağlanarak sabitlenir, diğer uç sıkıca tutulur ve keseye yerleştirilen tane dairesel olarak sallanır, yeterli ivmeye ulaştığında boşta kalan uç serbest bırakılır ve böylece tane ileriye doğru fırlatılmış olurdu (Korfmann 1973: 38; Şahin 2018: 57). Antik kaynaklardan sapan kullanımıyla alakalı birçok bilgiye ulaşmaktayız (Hom. Il. 13, 710-716; Plin. nat. 7, 57). Ksenophon, Rodosluların küçük boyutlu kurşun sapan tanelerini kullandığını aktarmaktadır (Ksen. anab. 3, 3, 16-18). Bir oka göre daha uzağa giden (Strab. 8, 3, 33) ve fiziksel tahrip gücünün yüksek olduğu (Cels. artes. 7. 5, 1-4) belirtilen kurşun tanelerin, MÖ 6. yüzyılda kullanılmaya başlandığını (Atik 2016: 79, Resim 8) ve MS 15. yüzyıla (Eralp 1993: 78) kadar da kullanılmaya devam edildiğini söyleyebiliriz. Sapan tanelerinin, MÖ 4. yüzyılda Odryslar (Stratagems, 3, 9, 62) tarafından sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. Trakya'daki bazı kale yerleşimlerinde tanelerinin, MÖ 1. yüzyıla kadar kullanıldığı tespit edilmiştir (Paunov ve Dimitrov 2000: 44-57). Olynthos örneğinde olduğu gibi (Robinson 1941: 420, Resim 23) pişmiş topraktan yapılmış, üzerinde ince kanallarla birbirlerine bağlı tanelerin negatifi bulunan kalıplar ile tek seferde çok sayıda tanenin üretimi mümkündür. Bazı sapan tanelerinin üzerinde kalıp ile basılan harf, yazı veya betimler yer alır⁶⁵. Kurşun sapan taneleri (Kat. 14, 15, 16, Resim 14), ağırlıkları 25-35 g arası değişiklik gösteren üç örnek ile temsil edilmektedir. Pınarhisar'dan⁶⁶ gelen ve ovoid biçimde olan kurşun sapan tanelerinin üzerinde herhangi bir betim veya yazıya ilişkin veri elde edilememiştir. Güneybatı Trakya (Paunov ve Dimitrov 2000: 52-53) ve Türkiye Trakyasında⁶⁷ tespit edilmiş örnekler doğrultusunda Kat. 14, 15 ve 16'yı MÖ 4 ile 2. yüzyıl arasına tarihlemek mümkündür.

⁶⁵ Foss 1975: 25-30); Türkiye Trakyası Örnekleri, Koçel Erdem ve Tercan 2014: 69; Atik 2016: 79, Resim 8; Tekirdağ Arkeoloji Müzesi-Heraion Teikhos Antik Kenti sergisinde beş adet sapan tanesi yer almaktadır. Sapan tanelerinin dördünün herhangi yayına ulaşamadı. Batı Trakya Örnekleri; Kozi Gramadi Tepesi örnekleri için bakınız: Christov ve Manov 2011: 28-30; Nankov 2015: 1-13; Nankov 2016: Levha 1, 2; Paunov ve Dimitrov 2000: 44-57; Anadolu Örnekleri; Nif Dağı örnekleri için bakınız: Tulunay vd. 2015: 715, Resim 5; Tulunay vd. 2017: 356, Resim 9; Patara örneği için bakınız: Şahin 2018: 57-58, katalog D11; Berna OĞUZ özel koleksiyonu örnekleri için bakınız: Laflı ve Buora 2016: 523, Levha 1; Tire Müzesi'nde yazıtlı, betimli ve düz olmak üzere çok sayıda örnek bulunmaktadır ve Edirne Arkeoloji Müzesi örnekleriyle benzerlik göstermektedirler. Bu bilgi, "Batı Anadolu Örnekleriyle Kurşun Sapan Taneleri" isimli tez çalışması yürüten Hacı Yağuzluk'tan edinilmiştir. Anadolu Dışı Örnekleri; Petrie 1917: Levha 44, Resim 15-23; McCaul 1864: 2. Olynthos örnekleri için bakınız: Robinson 1941: 418-443, Levha 130, Resim 2176-2380; Korinthos örnekleri için bakınız: Davidson 1952: 200, Levha 91, Resim 1525-1527.

⁶⁶ Bakınız 39. dipnot.

⁶⁷ Kartaltepe/Bakacaktepe Tahkimli Kale ve Kutsal Alanı örnekleri için bakınız: Koçel Erdem ve Tercan 2014: 69; Heraion örneği MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmişse de Edirne Arkeoloji Müzesi örnekleri ile biçimsel benzerlik göstermektedir (Atik 2016: 79, Resim 8; Tekirdağ Arkeoloji Müzesi sergisi).

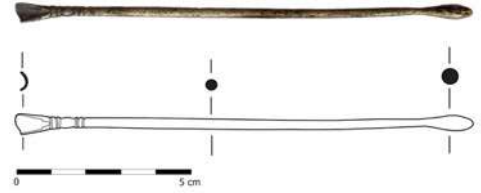

Resim 14. Kurşun Sapan Taneleri

Sondalar ve Kaşıklar

Farklı şekillerdeki sonda ve kaşıklar, Yunancada *μηλη, κοαριον, ὑπαλειπτρο*, Latince *specillum* olarak adlandırılmışlardır (Milne 1907: 51; Baykan 2012b: 6-8, Tablo 1). Çoğunlukla “zeytin çekirdeği” ya da “yumurta” topuz ile sonlandırılan sondaların diğer uçlarında kaşık, kanca, yassı bir ıspatula bulunması sondaların birbirinden farklı işlemler sırasında kullanılmasını olanaklı hale getirmiştir (Şahin 2018: 68). Cerrahi işlemlerde⁶⁸, eczacılıkta⁶⁹, kozmetik⁷⁰ ve resim alanlarında da kullanılan sonda ve kaşıkların (Milne 1907: 62; Uzel 2000: 70), hazne bölümleri 2 cm’yi aşmamakta, sap bölümleri ise 10 cm civarındadır (Uzel 2000: 69). Bronz ve gümüş malzemeden üretilen kaşık ve sondaların kemik örnekleri de mevcuttur (Milne 1907: 78). Kazılarda sonda ve kaşıklar (tıp aletleri) çoğunlukla evlerde, kamu yapılarında askeri hastanelerde ve mezar hediyesi olarak nekropollerde tespit edilmektedir (Şahin 2018: 67, bakınız dipnot 600). Sondalar ve Kaşıklar örnekle temsil edilmektedir.

Bronz Kaşık Uçlu Sonda (Kat. 17, Resim 15): Edirne-Keşan⁷¹ buluntusu olarak envantere geçen, buluntu yeri tam belli olmayan sondanın, uç kısmı eksik olduğu anlaşılan “U” kesitli kaşığı, çiftler bilezik arasında armudi boncukla sapa düz olarak birleşmektedir. Belden itibaren üste doğru incelen daire kesitli sap yumurta topuzla bitmektedir. Döküm tekniği ile yapıldığı bilinen sondanın, korunan uzunluğu 13 cm’dir.

Resim 15. Bronz Kaşık Uçlu Sonda

D. Baykan’ın Alliano tıp aletleri üzerine yaptığı kaşık uçlu sondalar tipolojisine göre, Oval Kaşıklılar (KSo. Tip III⁷²) sınıfı içinde değerlendirmek mümkündür (Baykan 2012b: 40). Bu tipin, tıpta⁷³, kozmetik ve resim alanlarında kullanıldıkları bilinmektedir (Riha 1986: 64). Benzer örnekleri Alliano⁷⁴, Arykanda (Oransay 2006: 80, şekil 8, C8-C10), Samaria (Crowfoot vd. 1957: 428-430 Resim 100. Şekil 24-25), Sardeis (Waldbaum 1983: 107-108, Levha 41,

⁶⁸ Topuz uç hassas bölgelerdeki yaralara uygulanacak ilacın sürülmesi ve yara veya fistüllerde sonda olarak kullanılmaktaydı. Kaşık uç ise yaraların kazılması ve operasyonlarda neşter kılavuzu olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Riha 1986: 64).

⁶⁹ Merhem ve ilaçların ölçülüp karıştırılması işleminde kullanıldığı düşünülmektedir (Riha 1986: 64).

⁷⁰ Kaşık uç balsam, pudra gibi maddelerin kutularından çıkartılması işlemi için topuz uç ise makyajı yüze uygulamak ve uygulanmış olan makyajın çıkartılması işleminde kullanıldığı düşünülmektedir (Riha 1986: 649).

⁷¹ Bakınız 39. dipnot.

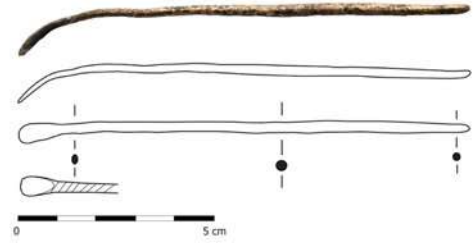
⁷² D. Baykan tarafından oluşturulan Alliano tıp aletleri tipolojisinde kullanılan kodlar, buluntuların işlev gruplarını ve tiplerini göstermektedir (Baykan 2012b: 69).

⁷³ Cerrahide, ilaç ölçme, karıştırma ve uygulamada kullanıldıkları bilinmektedir (Baykan 2012b: 40; Milne 1907: 62; Riha 1986: 64; Uzel 2000: 59).

⁷⁴ MS 2 ile 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Baykan 2012b: 40, katalog 103).

Resim 641-642) ve Troia⁷⁵ kazılarında, Vimicacium'da ki bir mezar (Baykan 2017: 297, Resim 3), Bulgaristan'daki hekim mezarı⁷⁶ kontekstlerinden ve Ankara Anadolu Medeniyetleri⁷⁷, Efes⁷⁸ ve İstanbul Arkeoloji⁷⁹ müzelerinden, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi⁸⁰ ile diğer bazı⁸¹ özel koleksiyonlarından bilinmektedir. Benzer örnekler göz önünde bulundurulduğunda Kat. 17'yi MS 2 ile 4. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Bronz Yassı Uçlu Sonda (Kat. 18, Resim 16): Edirne-Hıdırağa Köyü buluntusu olarak envantere geçen sondanın, 0,6 cm genişliğindeki yassı ucu açılı bir şekilde sap ile birleşmektedir. Döküm tekniği ile yapıldığı bilinen sondanın, korunan uzunluğu 11,5 cm'dir. D. Baykan'ın Alliano tıp aletleri üzerine yaptığı yassı uçlular tipolojisine göre, Küçük Dairesel Uçlular (YSo. Tip II) sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Baykan 2012b: 44). Benzer örneklerini Alliano⁸², Troia⁸³, Zeugma (Dieudonne vd. 2013: 66, Resim 133) ve Bulgaristan-Pernik'te Villa⁸⁴ kazılarında, İstanbul Arkeoloji Müzelerinden⁸⁵ ve Ephesos'tan⁸⁶ bilmekteyiz. Benzer örnekler göz önünde bulundurulduğunda Kat. 18'i MS 2 ile 4. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Resim 16. Bronz Yassı Uçlu Sonda

Bronz Dairesel Kaşıklı “D” Kesitli Kaşıklar (Kat. 19, 20, Resim 17, 18): Edirne buluntuları olarak envantere geçen, 0,7 ve 0,6 cm genişliğinde 0,1 cm derinliğindeki kaşıklar sapa düz birleşmektedir. Sap “D” bir kesite sahiptir ve arka yüzeyleri kazıma çizgileri ile bezelidir. Benzer örnekleri Korinthos⁸⁷ ve Aziz Nikolaos Kilisesi⁸⁸ kazılarında, Augst⁸⁹ buluntularından ve Kırklareli Arkeoloji Müzesi⁹⁰ sergisinden bilinmektedir. Benzer örneklerin, MS 2 ile 11. yüzyıllar arasında farklı tarihlendirmelere sahip olması kaşıkların tarihlendirilmesini zorlaştırmaktadır.⁹¹ Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı sırasında tespit edilen Kat. 19'u, yakın sektörde tespit edilmiş sikkeler (Yıldırım 2005: 236) doğrultusunda MS 4. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmemiz mümkündür. Kat. 19 ile benzer özellikler gösteren Kat. 20'de MS 4. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirebiliriz.

⁷⁵ MS 4 ile 3. yüzyıl tarihlendirilmiştir (Hänsel 2004: 90).

⁷⁶ MS Geç 1. yüzyıl ile Erken 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kanceva Ruseva vd. 1996: Levha 8, 12-14; Baykan 2017: 297, Resim 1).

⁷⁷ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 59, 185, Levha 13, Resim 33).

⁷⁸ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 216, Levha 53, Resim 38-40).

⁷⁹ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 59, 241-243, Levha 86, Resim 12-14, 241, Levha 87, Resim 17, Levha 88, Resim 23, Levha 89, Resim 28-29).

⁸⁰ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 192-193, Levha 23, Resim 42, Levha 24, Resim 46-47).

⁸¹ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilen: Uzel 2000: 225, Levha 67, Resim 1-3; MS 1 ile 3. yüzyıla tarihlendirilen: Riha 1986: 69-70, Levha 44, Resim 477.

⁸² MS 2 ile 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Baykan 2012b: 44, katalog 219).

⁸³ MS 4 ile 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Hänsel 2004: 90).

⁸⁴ MS 2 ile 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Lioubenova 1995: 12-14, Resim 11z).

⁸⁵ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 248, Levha 93, Resim 57).

⁸⁶ MS 1 ile 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 221, Levha 61, Resim 10).

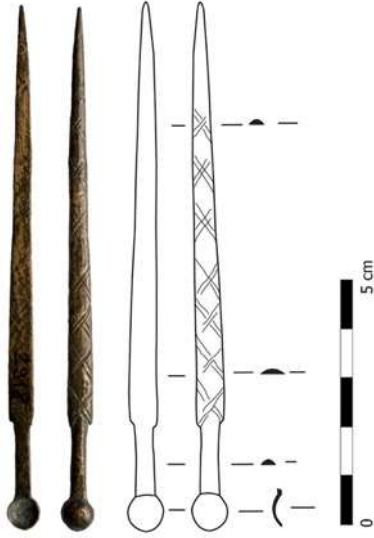
⁸⁷ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Davidson 1952: 184, Levha 82, Resim 1318).

⁸⁸ Sikkeler doğrultusunda MS 6 ile 11. yüzyıl arasında tarihlendirilmiştir (Ötügen 2007: 167-168, Resim 9).

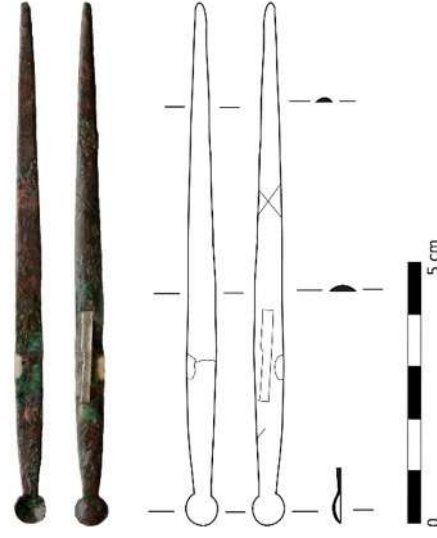
⁸⁹ MS 2 ile 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Riha 1986: 84-85, Levha 58, Resim 648, 649).

⁹⁰ 2018 yılı içerisinde yapılan müze gezisi sırasında benzer kaşıklar sergi düzenlemesinde görüldü fakat müze envanter numarası görülmedi ve herhangi yayımına ulaşılamadı.

⁹¹ Bakınız 88. ve 89. dipnotlar.

Resim 17. 1 Numaralı Bronz Dairesel Kaşık

Resim 18. 2 Numaralı Bronz Dairesel Kaşıklı “D” Kesitli Kaşık

Strigilisler

Yunancada *στλεγγίς* (Richter 1915: 293) olarak adlandırılan, Latince de kaşıma, kaşağı (Kabağağaç ve Alova 1995: 569) anlamına gelen strigilis, uç tarafa doğru hafif bir şekilde kıvrıklık gösteren bir kaşık ve bir kulptan oluşan genellikle metalden üretilen bir alettir. Coğrafi konum ve zamana göre biçim değişimi gözlenen strigilisler⁹², kulpu (ligula) ve kaşık (caulus) olmak üzere 2 ana bölümden oluşmaktadır. Genellikle demir (Kotera Feyer 1993: 89) ve bronzdan (Kotera Feyer 1993: 84, 89, 93) üretilmişlerse de sayıları az olmakla beraber farklı malzemelerden üretilen örnekler ile karşılaşılmaktadır⁹³. En erken MÖ 6. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen vazo resimleri üzerinde (Boardman 1971: 136) gördüğümüz strigilislerin, Roma İmparatorluk Dönemi’nde de kullanılmaya devam edildiği bilinmektedir⁹⁴. Vazo resimleri (Kotera Feyer 1993: şekil 2) ve mezar kontektleri (Kotera Feyer 1993: şekil 38a) doğrultusunda strigilislerin genellikle sünger, alabastron, aryballos ve patera gibi buluntular ve birçok farklı malzemeden (demir, bronz vb.) üretilen halkalar ile set oluşturdukları görülmektedir. Oluşturulmuş bu setlere göre, strigilislerin bilinen tanımlarına uygun olarak atletler tarafından kullanıldığını söylemek mümkünse de asker (Kotera Feyer 1993: 84, 117), kadın (Kotera Feyer 1998: Levha 2), çocuk (Kotera Feyer 1993: 76, 84, 90, 96, 101) ve doktor mezarlarında (Kotera Feyer 1993: 81, 95) ele geçmesinin yanı sıra ecza amaçlı (Milne 1907: 88-89; Davidson 1952: 181; Oransay 2006: 83; Baykan 2010: 144; Şimşek vd. 2011: 168, Levha 134, katalog 722-730) kullanılmış oldukları ve vazo resimleri doğrultusunda bronz heykel atölyelerinde kullanıldıkları⁹⁵ bilinmektedir. Strigilisler iki örnekle temsil edilmektedir.

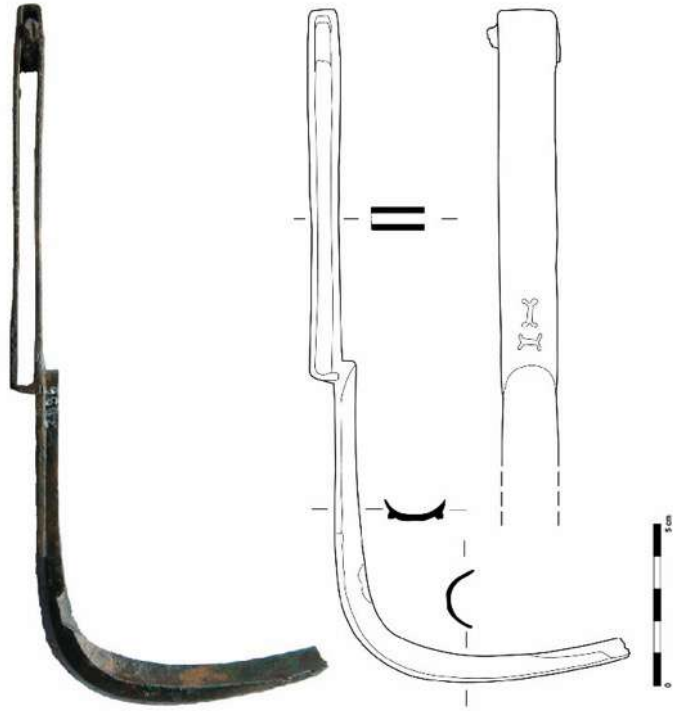
⁹² Detaylı bilgi için bakınız: Kotera Feyer 1993.

⁹³ Altın (Kotera Feyer 1993: 89), elektron (Doğan 2015: 145), gümüş (Kotera Feyer 1993: 89, 90), bakır (Kotera Feyer 1993: 119) kurşun (Doğan 2015: 145), fildişi, kemik (Cassimatis 1991:194), cam ve pişmiş toprak (Doğan 2015: 145).

⁹⁴ Strigilislerin kronolojik kulpu değişimi için bakınız: Kotera Feyer 1993: xiv, xv.

⁹⁵ Boardman 1997: 262/2. Ayrıca vazo tasvirleri doğrultusunda strigilisler aşk betimli olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Kotera Feyer 1998.

Bronz Strigilis (Kat. 21, Resim 19): İkiztepe B Tümülüsü'nde mezar çukurunun güneybatısında demir bir halka ile bağlanmış bronz bir patera ile birlikte ele geçmiştir (Yıldırım 2007a: 708, Resim 21; Yıldırım 2007b: 89-90). Ancak halka parçasının küçük bir bölümü strigilis kulp açıklığı ile zamanla bütünleşerek korunabilmiştir. Halkanın geri kalan kısmına ilişkin herhangi bir veri elde edilememiştir. Strigilis, kaşık ve kulp eklentisi bölümündeki küçük eksiklikler dışında iyi derecede korunmuştur. Bronzdan üretilen “L” biçimli strigilis, kaşık ve kulp olmak üzere iki ayrı levhanın kesilmesi ve bunların birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Strigilislerin kulp bölümleri genellikle kulp bitimi veya eklenti olarak isimlendirilen bölüm, kulpun arka levhasının kaşık ile

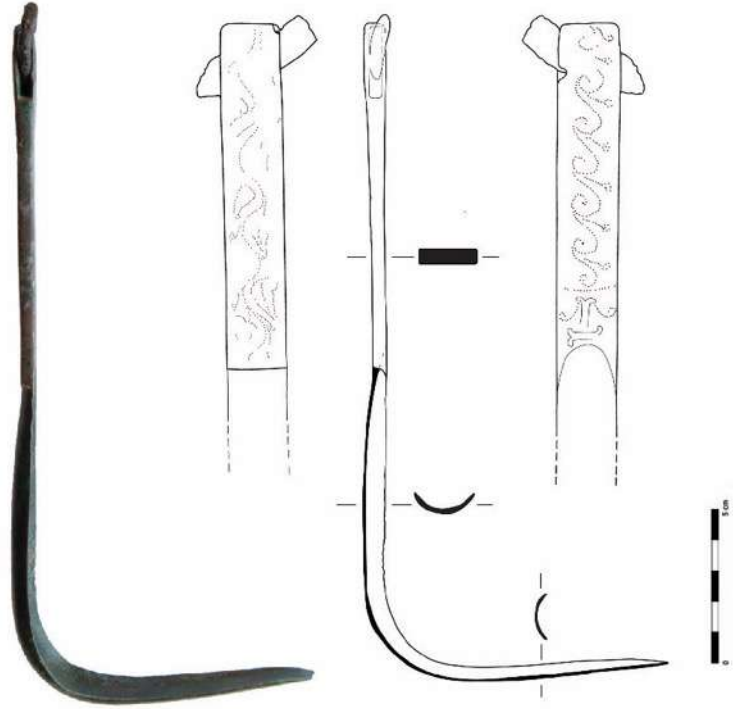

Resim 19. Bronz Strigilis

lehimlemesi ile oluşturuldukları gözlenirse de (Doğan 2015:145-146, Resim 1) Kat. 21 bir istisna olarak kulpun ön kısmındaki levha, kaşığın arka kısmında kaşığın yaklaşık 1/3'ünü kaplayacak şekilde bir eklenti görevini görmüştür. Kulp bitimi/eklenti, kulp ve kaşık bölümlerinin birbirine lehimlendiği alan olmakla birlikte, aynı zamanda kaşığın oturtulması için de bir yuva görevini üstlenmiştir. Kaşık bölümü kulpun ön levhasındaki yuvaya oturtulduğu için strigilisin ön kısmında kulptan kaşık bölümüne geçiş, bir yükselti ile gerçekleşmiştir. Arka kısımda kaşığın yaklaşık 1/3'ünü geçtikten sonra keskin bir eğim ile kaşık devam etmektedir. Kaşık başlangıç ve bitiş yerleri dairesel bir biçime sahiptir. Kaşık, başlangıç yerinde kulp ile aynı genişlikte, orta bölümde daha genişlemekte ve bitim kısmına doğru ise daralmaktadır. Kaşığın iç kısmında orta ve bitim kısımlarına denk gelen alanlarda yer alan korozyon ilk bakışta ısıya maruz bırakıldığına dair bir fikir verse de analizler yapılmadan bir yargıya varmak doğru olmayacaktır. Strigilis kulpunun ön kısmında, kaşık başlangıç bölümüne yakın bir alanda, biri yatay, diğeri dikey olarak konumlandırılmış ve negatif olarak işlenmiş iki mühür baskısı yer almaktadır. Uzun kenarları içbükey, köşeleri yuvarlatılmış, ince ve uzun dörtgen biçimde çerçeveye sahip damgaların her birinin içinde bir yazıt yer alıyor olmalıdır. Mühür baskısı incelendiğinde baskının, strigilisin üretim aşamasında yapıldığı göstermektedir. Mühür baskısının üretim aşamasında yapılmış olduğu düşünüldüğünde baskıda atölye veya ustanın isminin yazılı olduğunu söylemek mümkündür⁹⁶. Yoğun korozyon nedeniyle her ne kadar çıplak gözle yazıtlar tam okunamamışsa da baskıların biri üzerinde muhtemelen “Λ”(?) yer aldığı düşünülmektedir.

⁹⁶ Üretim aşamasına ait mühürlerin özel bir kalıp gerektirmesi mühürde yer alan ismin müşteri ismi olması ihtimalini oldukça düşük kılmaktadır. Ayrıca bu durum seri üretime de olanak sağlamamakla birlikte, sipariş üzerine yapılma ihtimali müşteri için oldukça pahalı ve atölye için ise pek de karlı bir iş olarak görülmemektedir. (Şahin ve Doğan 2016: 782) Müşteri hatta usta isimlerinin genellikle kazıma olarak karşımıza çıktığına şahit olmaktadır (Bassi ve Buonopane 2011: 422-423, Resim 8, 9; Bónis 1968: 43).

Bronz Strigilis (Kat. 22, Resim 20): Kat. 21 gibi İkiztepe B Tümülüsü’nde ele geçtiği bilgisine ulaşmaktayız. Örneğimiz, strigilis ve sapının bitim kısmında yer alan deliğin içinde küçük bir kısmı korunabilmiş demirden yapılmış bir adet halka parçasından oluşmaktadır. Strigilis, kaşık ucundaki küçük bir kırık dışında, iyi derecede korunmuştur. Bir kaşık ve bir saptan oluşan strigilis “L” biçimlidir. Kaşık ve sap tek bir levhadan kesilmiştir. Dörtgen bir kesite sahip sapın, bitim kısmında dörtgen bir delik bulunmaktadır. Demir şerit halkanın bir kısmı deliğin içinde korunabilmiştir⁹⁷. Sapın ön kısmında kaşık bölümüne yakın bir alanda biri yatay, diğeri dikey iki damga yer almaktadır. Yoğun korozyon nedeniyle kesin olmamakla birlikte, mühür baskısında yer alan yazıtın “-NN--” şeklinde olduğu ve beş harften oluştuğu düşünülmektedir. Damgaların bulunduğu alandan başlayarak sapın bitim kısmına kadar birbirine bağlı spiral ve spirallerine dönüş yaptığı alanın karşı kısmında dövme tekniği kullanılarak oluşturulmuş rozet biçiminde çiçek motiflerinin negatif olarak işlendiği görülmektedir. Sapın arka kısmında da bazı bitkisel bezemelerin yapıldığı görülmektedir. Fakat yoğun korozyon nedeniyle bitkisel bezemenin ne olduğu anlaşılamamaktadır. Strigilisin ön kısmında saptan kaşık bölümüne geçiş, keskin bir eğim ile verilirken, arka kısımda yarım daire oluşturacak biçimde keskin bir çıkıntı ile verilmiştir. Kaşık başlangıç ve bitiş yerleri dairesel bir biçime sahiptir. Sap ile aynı genişlikte olan kaşığın sığ bir hazneye sahip olduğu görülmektedir.

Resim 20. 2 Numaralı Bronz Strigilis

Her iki strigilisi, E. Kotera Feyer tarafından belirlenen ve MÖ 1. yüzyılda üretilmeye başlayıp, sonraki dönemlerde yaygınlaşan Dikey Biçim strigilisler sınıfı (Kotera Feyer 1993: 140-143) altında değerlendirmek, strigilislerin mühür baskı çerçevelerinin biçimi ve konumlandırılması bakımından da A. Giovanni ve P. Maggi’nin strigilis mühür baskıları üzerine yaptığı gruplandırmaya göre 1 numaralı grup (Giovannini ve Maggi 1994: 614) içerisinde değerlendirmek mümkündür. Kat. 21’in benzeri Dardanos Tümülüsü⁹⁸, Edincik-Zeytinbağı Levhalı Mezarları⁹⁹ kazılarında Efes¹⁰⁰, Britanya¹⁰¹ ve Verona Arkeoloji¹⁰² Müzelerinden ve Bulgaristan-Varna’dan¹⁰³ bilinmektedir. Ayrıca Adıyaman ve Erimtan müzelerinde de benzer

⁹⁷ Ele geçen örnekler doğrultusunda genellikle dairesel bir kesite sahip halkanın burada yassı bir kesite sahip olduğu görülmektedir.

⁹⁸ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Sevinç ve Treister 2003: 242, Levha 11, Resim 90, 91).

⁹⁹ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Yalman 1990: 410, Resim 26).

¹⁰⁰ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Doğan ve Yağız 2017: 329, Resim 5).

¹⁰¹ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kotera Feyer 1993: 155, şekil 51).

¹⁰² MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Bolla ve Buonopane 2010: 421-422, Resim 6).

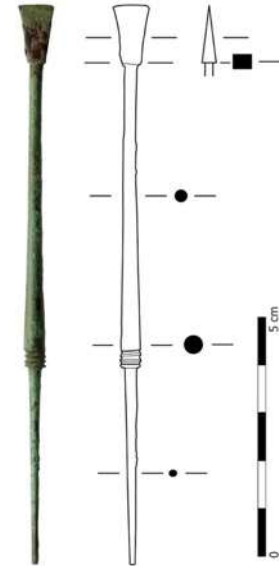
¹⁰³ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Vagalinski 1993:23, Levha 2, Resim 6).

örneklerin varlığı hakkında bilgi edinmekteyiz¹⁰⁴. Biçim ve üzerinde yer alan üretici damgası ile Tessin¹⁰⁵ örneğine çokça benzediği görülen Kat. 22, biçim ve kulp bitimindeki delikli yapısının en yakın benzerleri Trakya Aristokrat mezarında¹⁰⁶, Hacılı Tek Höyük Tümülüsü¹⁰⁷, Patara¹⁰⁸ ve Pompeii (Sigges 2002: 288, Levha 71, MANN 124380) kazılarında, Dresden Devlet Heykel ve Resim Koleksiyonları¹⁰⁹ ve Verona Arkeoloji¹¹⁰ Müzelerinden bilinmektedir. Kontekst bilgileri ve benzerleri doğrultusunda Kat. 21 ve 22'yi MS 1. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Styluslar

Genellikle bronz ve demir malzemeden üretilmiş, Latince kazık, kalem, yazı, üslup (Kabağaç ve Alova 1995: 567) anlamına gelen *stilus*, Eski Yunancada *stylus* olarak adlandırılmaktadır (Yıldız 2014: 202). Daha çok balmumu tabletler üzerinde kullanıldığı bilinen stylusların kemik ve bronzdan üretilmiş örnekleri, Hitit İmparatorluk Döneminde tapınaklarda, devlet görevlileri, ayrıcalıklı kişiler tarafından kullanılmaktaydı (Demiriş 1995: 20; Yıldız 2014: 201, 202). MS 13 ile 14. yüzyıla kadar kullanılmaya devam edildiği bilinen stylusların, müstensihler, kâtipler ve öğrenciler tarafından *graphiarium* veya *graphiaria theca* adı verilen kutulara/kılıflara koyularak taşındıkları bilinmektedir (Yıldız 2014: 204). Tıp alanında¹¹¹ da kullanıldığı bilinen yazı aracının, ince ve uzun ucu ile yazı yazılırken, kalın ve küt ucu yanlış yazıyı silmek için kullanılıyordu (Er 2006: 370; Yıldız 2014: 203). Styluslar iki örnek ile temsil edilmektedir.

Bronz Bilezikli Stylus (Kat. 23, Resim 21): Edirne-Hıdırlık Tabya Mevki- Roma İmparatorluk Dönemi Lahit Mezar (Karakaya ve Kırçın 2015: 399, Resim 10; Karakaya vd. 2016: 153-158) buluntusu olan Kat. 23'ün üçgen kesitli yassı ucu, üçlü bilezik bezemeli sapla birleşmekte ve sivri bir uç ile bitmektedir. W. H. Manning'in Britanya Müzesindeki styluslar üzerine oluşturduğu tipolojik sınıflandırmasına göre Tip 3 sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Manning 1989: 85, Resim 24). Stylusun benzerleri Zeugma¹¹², Ulpia Traiana¹¹³ ve Korinthos¹¹⁴ kazılarında ve Britanya Müzesi'nden (Richter 1915: 447, Resim 1730) bilinmektedir. Tıp alanında kullanılan benzerleri Alliano kazısından¹¹⁵, Afyon Arkeoloji Müzesi'nden¹¹⁶, diğer bazı özel

Resim 21. Bronz Bilezikli Stylus

¹⁰⁴ Adıyaman ve Erimtan örneklerinin kaşık bölümlerindeki kaburgalı yapılanma dışında 1 Numaralı strigilis ile benzerlik taşıdıkları bilgisi, Arş. Gör. Taylan DOĞAN'dan edinilmiştir.

¹⁰⁵ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Borell 1989: 128, Levha 52, Resim 140).

¹⁰⁶ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Ignatov ve Gospodinov 2013: 32, 34, Resim 17.5).

¹⁰⁷ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Aynı zamanda Tekirdağ Arkeoloji Müzesi sergisinde yer almaktadır (Erdoğan 1999: 44, şekil 26, Resim 29).

¹⁰⁸ MÖ geç 1. yüzyıl ile MS erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Şahin ve Doğan 2016: 782-783, Resim 6).

¹⁰⁹ MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Kotera Feyer 1993: 141, şekil 41).

¹¹⁰ MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir (Bolla ve Buonopane 2010: Resim 6).

¹¹¹ Tıpta stylus'un sivri ucunun delici, yassı ucunun kesici, kaldırıcı ve ıspatula olarak kullanıldığı bilinmektedir (Baykan 2012b: 43-44).

¹¹² MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Tokbudak 2015: 121, katalog 125; Dieudonne Glad vd. 2013: 214, Levha 65, Resim 1194).

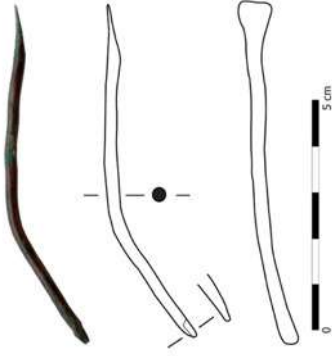
¹¹³ MS 2 ile 3 yüzyıla tarihlendirilmiştir (Alicu ve Cociş 1994: 51-53, Levha 38, Resim 716).

¹¹⁴ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Davidson 1952: 185, Levha 83, Resim 1348).

¹¹⁵ MS 1 ile 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Baykan 2012b: 42-44, katalog 183-184).

¹¹⁶ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 176, Levha 2, Resim 6).

koleksiyonlarından¹¹⁷ ve Napoli’den (Milne 1907: 72-73, Levha 17, Resim 6) bilinmektedir. Benzerleri doğrultusunda Kat. 23’ü MS 1 ile 3. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Resim 22. Bronz Stylus Parçası?

Bronz Stylus Parçası? (Kat. 24, Resim 22): Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı buluntularından olan, bronz bir stylusa ait olduğu düşünülen Kat. 24, 0,7 cm genişliğindeki yassı uç yuvarlak kesitli sap ile düz bir şekilde birleşmektedir. Bükülerek devam eden sap, baskı uygulanarak kesildiği sanılan uç ile bitmektedir. Kat. 24’ün zaman içerisinde başka bir işte kullanılmak üzere sivri ucunun kesilmesi ve bükülmesi ile parçaya yeni bir işlev katıldığı düşünülmektedir. Kat. 24’ün, 2002 yılı Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı sırasında tespit edildiği bilinmektedir. 2002 yılı kazı sezonundaki çalışmalar sırasında tespit edilen buluntular doğrultusunda Kat. 24’ü Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirebiliriz (Yıldırım 2005: 233-242).

Diğer Alet ve Gereçler

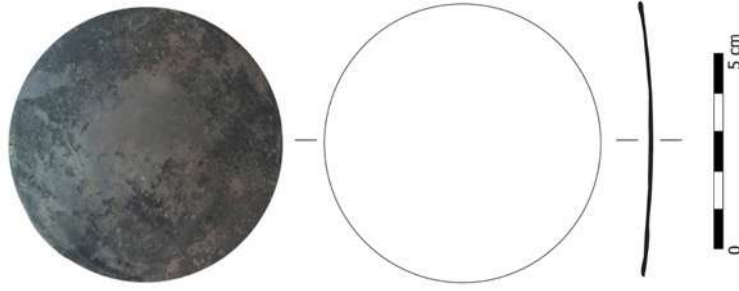
Bronz Ayna (Kat. 25, Resim 23): Yunancada *ενοπτρον*, Latince *speculum* (Kabağaç ve Alova 1995: 563) olarak adlandırılan aynalar, steller, vazo ve duvar resimlerinde sıklıkla betimleri ile karşılaştığımız el, kapaklı, kulplu gibi tipleri olan dikdörtgen veya disk biçimlidirler. Çoğunlukla kadınlar tarafından kullanılan günlük kullanım araçları arasındadır ve bu kullanım antik yazarlardan Polluks ve Aristophanes’in aktarımları doğrultusunda desteklenmektedir (Şahin 2018: 35, dipnot 262-263). Günümüz aynalarına göre farklı materyaller ile üretilen aynalar, Roma İmparatorluk Dönemi’ne kadar camdan değil, perdahlı metallere özellikle bronzdan üretilmişlerse de çoğunlukla altın veya gümüş kaplama yapılarak yansıma özelliği kazandırıldıktan sonra kullanılıyorlardı (Richter 1915: 251-252). Bulanık ve çarpık yansıtan bu aynalar daha çok ışıltıları için kullanılıyorlardı (Saltuk 2010: 108-109). Kat. 25, 7,1 cm çapında, dış bükey ve iç yüzeyinde iç içe daireler bulunan gümüş kaplı, bronz bir aynadır. M. J. Chavane’nin D’Amathonte Nekropolü aynaları üzerine oluşturduğu tipolojik sınıflandırmaya göre, Dairesel Biçimli Yalın Aynalar sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Chavane 1990: 14). Bu sınıfa ait olabilecek benzer aynaların, MÖ 5. yüzyıldan Roma İmparatorluk Dönemi sonlarına kadar kullanıldığını söylemek mümkündür (Comstock ve Vermeule 1971: 271-275, katalog 393, 399; Chavane 1990: 13-14, Levha 5, 85, 87, 89, 94; Zoroğlu 1993: 169-170, Resim 14; Körpe 1998: 178, Resim 17; Sevinç ve Treister 2003: 242, Levha 9, Resim 81,82; Gürler 2004: 109, katalog 34, 34, 37-39; Şimşek vd. 2011: 167, katalog 416, 533, 717, 718, 809; Başaran ve Kasapoğlu 2013: 131-132, şekil 4; Şahin 2018: 39, dipnot 304; Pasinli vd. 1995: 361, Resim 8). Çap ölçüsü, dış bükey olması ve iç yüzeyinde iç içe dairelerin yer alması gibi özellikler göz önünde bulundurulduğunda Laodikeia¹¹⁸, Patara¹¹⁹ kazıları ve Tire Müzesi¹²⁰ benzerleri doğrultusunda Kat. 25’i MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

¹¹⁷ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Uzel 2000: 227, Levha 69, Resim 19).

¹¹⁸ MÖ 27 ile MS 14’e tarihlendirilmiştir (Şimşek vd. 2011: katalog 717, 718).

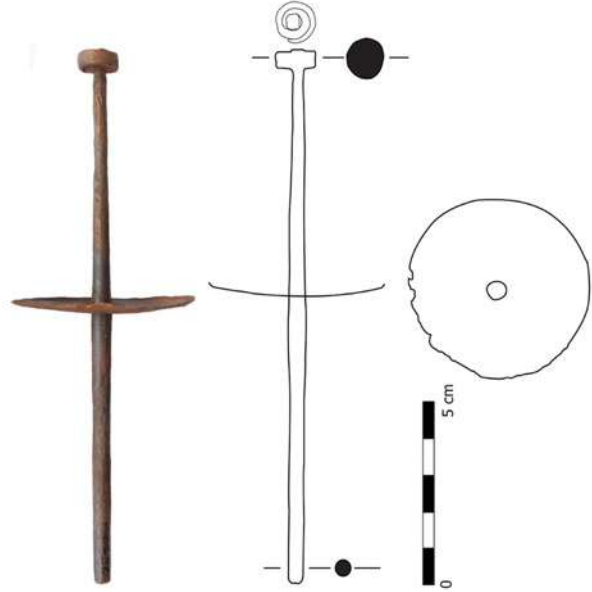
¹¹⁹ MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Şahin 2018: 39-40, katalog B29).

¹²⁰ Roma İmparatorluk Dönemine tarihlendirilmiştir (Gürler 2004: katalog 38).

Resim 23. Bronz Ayna

Demir El İği (Kat. 26, Resim 24): Antik Çağ'da kadınlar tarafından yapıldığı bilinen dokuma işleri (Keith 1998: 499) için ilk önce ipin eğirilmesi gerekmektedir ve bu işlem için ise *iğ* adı verilen eğirme aleti kullanılmaktaydı (Fazlıoğlu 1997: 1). Eğirme aleti olarak karşımıza çıkan iğ çoğunlukla ahşap ucu çentikli veya çengelli mil ve mile üstten ya da alttan yerleştirilmiş ağırşaktan oluşmaktadır. Kemik, fildişi ve çeşitli metallere de üretildiği bilinen iğler (Tamsü ve Akça 2002: 203) genelde öreke adı verilen çatal uçlu uzunca sopa ile kullanılmaktaydı. Çoğunlukla ahşaptan yapıldığını bildiğimiz iğlerin metal örnekleri Anadolu'da; bir Alacahöyük mezarından (bronz) (Koşay 1938: 119, Levha 92, Resim 28; Koşay 1951: 60-66, Levha 126), Horoztepe'deki bir mezardan (iki adet altın kaplama) (Özgüç 1958: 16, Levha 8, Resim 3-25), Oymaağaç (Özgüç 1978: 31) ve Antalya-Karataş kazılarında (gümüş) (Mellink 1969: 323, Levha 74, Resim 23) bilmektedir. Keşan¹²¹ buluntusu olarak envantere geçen, köyü veya mevkii belli olmayan Kat. 26; ince, uzun, silindirik ve hafif bombeli baş kısmı helezon şeklinde gövdeye sahiptir. Alt kısmı ise düz bir şekilde bitirilmiştir. Gövdenin bombeli bölümünde sabit durabilen hareketli ince ve iç bükey disk/levha yer almaktadır. Macaristan-Páty mezarlığındaki 11 numaralı kadın mezarı buluntusu demir disk¹²² doğrultusunda Kat. 26'yı MS 4 ile 5. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

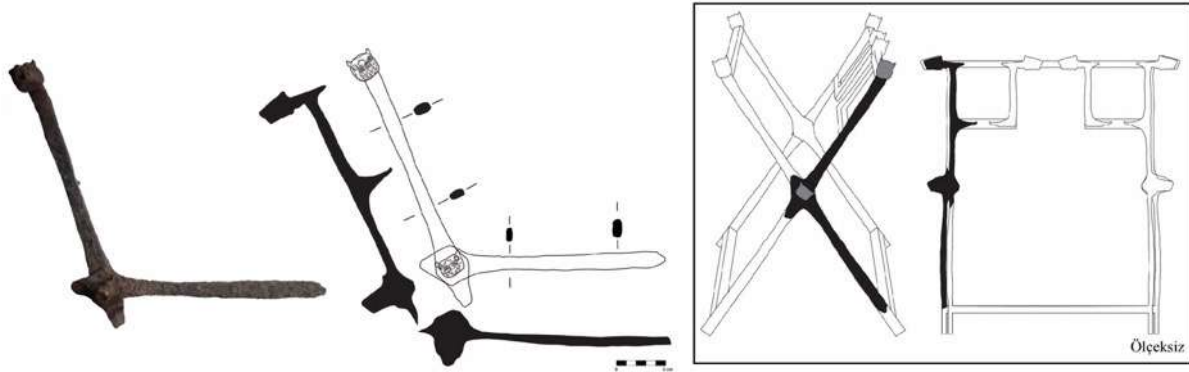
Resim 24. Demir El İği

Sella curulis (diphros okladias) (Kat. 27, Resim 25): Antik vazo resimleri ve kabartmalar üzerinde sıklıkla karşılaştığımız dört ayaklı sabit veya eklemli açılır kapanır arkalıksız tabureler, Yunancada *διφρος* (Richter 1966: 38-43; Thickpenny 1985: 5; Andrianou 2006: 226), Latince'de ise *sella* (Kabağaç ve Alovera 1995: 546) olarak adlandırılmıştır. Livius (Liv. 1.8) tarafından Etrüsk kökenli olduğu aktarılan tabureler, kullanımlarına, yapılarına ve

¹²¹ Keşan'ın İzettiye Mahallesi yakınlarında konumlandığı bilinen Ağilyaması yerleşiminde MÖ 4. yüzyıldan Geç Antik Çağ'a kadar çeşitli buluntu tespit edilmiştir (Karaca 2019: 103-104).

¹²² Kadın mezarında tespit edilmiş olan demir diskin yanı sıra günlük kullanıma ait buluntuların varlığından bahsedilmektedir (Ottomany 2018: 162-163, Levha 9, Resim 9). Diskin işlevine yönelik yorum yapılmamıştır; çubuk kısmı günümüze ulaşmamış ahşaptan bir iğ olabilir.

malzemelerine göre farklı isimler almıştır¹²³. Sikkeler üzerindeki betimlemelerde de sıklıkla görülen katlanan tabureler, Roma Cumhuriyet Dönemi ve Roma İmparatorluk Dönemi’nde asalet göstergesi haline gelmiştir (Wanscher 1980: 121). Çalışma kapsamında yer alan Pehlivan köyü’nden gelen, toplam yüksekliği yaklaşık 50 cm, derinliği ise yaklaşık 40 cm olduğu düşünülen ve demir bir sella curulis (diphros okladias)’in sağ ön bölümüne ait parça üzerinde, iki adet bronz hayvan başı (leopard?) apliği yer almaktadır. O. Wanscher’ın çapraz bacaklı sella curulisler için oluşturduğu tipolojik sınıflandırmaya göre Tip III sınıfı altında değerlendirmek mümkündür (Wanscher 1980: 146). O. Wanscher’ın Tip III’ünün Türkiye Trakya’sı benzeri; Vize H3 Tümülüsü’nden¹²⁴, Anadolu benzerleri; Alliano (Demirer 2016: 249, dipnot 54), Perge (Demirer 2016: 249-250, katalog 12-15), Sardeis¹²⁵, Side¹²⁶ ve Zeugma (Dieudonne Glad vd. 2013: 141-143, Resim 72, Levha 371 Resim 731a-b) kazılarında, Balkan benzerleri ise Bulgaristan’da Köstengil bölgesi¹²⁷, Burgaz-Bryasotvets köyü yakınlarındaki Tümülüs¹²⁸ ve Varna bölgesi’nden¹²⁹ bilinmektedir. Bulgaristan’ın kuzeydoğusunda, Marcianopolis territoriumunda¹³⁰ ve Tırgovište (Eski Cuma) Nekropolü’nde (Ovcharov 1965: 35-36, Resim 4) tespit edilen bronz aplikli, demir katlanan tabureler doğrultusunda Kat. 27’yi MS 2. yüzyıl ortası ile 3. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Resim 25. Demir Sella Curulis (Diphros Okladias)

Sonuç

Bu çalışmaya konu olan Edirne Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan Müze Kurtarma Kazıları ve Türkiye Trakya’sının çeşitli merkezlerinden gelmiş, 27 adet buluntu toplamda on gruptan oluşturmaktadır. Söz konusu buluntuların yapımında ağırlıklı olarak bronz kullanılmışsa da kurşun, demir ve gümüşün de kullanıldığı tespit edilmiştir.

Dört tip olarak ele alınan dört ok ucu çalışmanın tarih aralığını da belirlemiştir. MÖ 10-8. yüzyıla arasına tarihlendirilen Kat. 10, Edirne-Hıdırağa Köyü yakınlarında bulunması sebebiyle

¹²³ Politik alanlarda: sella regia (Yun. διφορος βασιλικος), sella ducum (Yun. διφορος χηγεμονικος), sella consularis, sella consulis. Orduda: sella castrensis. Katlanan tabureler: sella plicatilis (Yn. διφορος οκλαδίας). Yapıldığı malzeme: Fildişi; sella eburnea (Yun. διφορος ελεφαντινος), Altın; sella aurea (Wanscher 1980: 124).

¹²⁴ MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Mansel 1939: 461-462; Aksan 2015: 404, Resim 493-495).

¹²⁵ Geç Antik Çağ’a tarihlendirilmiştir (Waldbaum 1983: 79, Levha 26, Resim 423, Levha 27, Resim 424; Crowfoot 1990: 92, E16, Resim 525).

¹²⁶ Geç Antik Çağ’a tarihlendirilmiştir (Oransay 2012: 228-229, Resim 3).

¹²⁷ MS 2. yüzyılın ortası ile 3. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir (Meshekov ve Staikova 1998: 62, Resim 23, 27).

¹²⁸ Mezar 2 ve 3’te 2 adet sella curulis MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirilmiş (Karayotov ve Gospodinov 2006: 120, 128, Resim, 18).

¹²⁹ MS 1. yüzyılın 2. yarısı ile 2. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir (Lazarov 1998: 73, Resim 8).

¹³⁰ MS 2. yüzyılın ortasına tarihlendirilmiştir (Nenova ve Angelov 1999: 54, Resim 7 a-b).

benzerlerinden yola çıkarak bahsi geçen köy yakınlarında tespit edilememiş ya da yayını yapılmamış bir kutsal alan buluntusu olduğunu düşündürmektedir.

İki örnek olarak incelediğimiz MS 1. yüzyıla tarihlenen, döküm ve lehimleme teknikleri kullanılarak üretilmiş olduklarını bildiğimiz Kat. 21'in kulpu üzerinde, içerisinde “Λ” bulunan bir yazıt, Kat. 22'nin ise “-NN--” şeklinde 5 adet harften oluşan bir yazıt olduğu düşünülmektedir. Edinilen bu kısıtlı bilgi doğrultusunda Anadolu'nun bilinen az sayıdaki atölyelerine (Şahin ve Doğan 2016: 775-776) olası bir yenisinin eklenmesi veya mevcut olanlardan birinin teyit edilmesi mümkün değildir. Gerekli koşullar altında tekrar incelendikleri takdirde yerel atölye ürünü oldukları ya da bölgeye ithal edildikleri bilgisine ulaşabiliriz. Öngörülen bilgiler tespit edildiği takdirde başta Türkiye Trakyası metalürjisi olmak üzere Balkanlar ve Anadolu metalürjisine önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

Edirne Arkeoloji Müzesinin buluntu ve dönem çeşitliliğini gözler önüne seren geri kalan buluntuların dört adedi MÖ 8. yüzyıl ile 6. yüzyıl arasına, üç adedi MÖ 4. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasına, üç adedi MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasına, 10 adedi MS 1. yüzyıl ile 4. yüzyıl arası, iki adedi MS 4. yüzyıl ile 5. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Kazı haricindeki müze buluntularının (satın alma, bağış vb.) özel konu kapsamlı çalışma ve tezlerde değerlendirmelere dâhil edilmesi, bölgesel örneklerin çoğaltılması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle Edirne Arkeoloji Müzesi örnekleri içerisinden de çalışmaya dâhil edilen buluntu yeri belirsiz ama Edirne çevresi olması yüksek ihtimalli örnekler hem örnekleri arttırmış hem de Trakya bölgesel analogilerinde katkı sağlamıştır.

Resimlerin Listesi

- Resim 1.** Bronz Boncuklu Yay Fibula
- Resim 2.** Bronz Phryg Tipi Fibula
- Resim 3.** Bronz Çift Sarmallı Yay Fibula
- Resim 4.** Bronz “T” Biçimli Fibula
- Resim 5.** Bronz “T” Biçimli Fibula
- Resim 6.** Bronz “T” Biçimli Fibula
- Resim 7.** Bronz Çok Kenarlı Asma Delikli Tintinnabulum
- Resim 8.** Taç Asma Delikli Tintinnabulum
- Resim 9.** Dörtgen Asma Delikli Tintinnabulum
- Resim 10.** Bronz Sivri Kanatlı Yassı Ok Ucu
- Resim 11.** Bronz İki Kanatlı, Mahmuzlu ve Kovanlı Ok Ucu
- Resim 12.** Bronz İki Kanatlı Kabaralı Ok Ucu
- Resim 13.** Demir İki Kanatlı Ok Ucu
- Resim 14.** Kurşun Sapan Taneleri
- Resim 15.** Bronz Kaşık Uçlu Sonda
- Resim 16.** Bronz Yassı Uçlu Sonda
- Resim 17.** 1 Numaralı Bronz Dairesel Kaşıklı “D” Kesitli Kaşık
- Resim 18.** 2 Numaralı Bronz Dairesel Kaşıklı “D” Kesitli Kaşık
- Resim 19.** 1 Numaralı Bronz Strigilis
- Resim 20.** 2 Numaralı Bronz Strigilis
- Resim 21.** Bronz Bilezikli Stylus
- Resim 22.** Bronz Stylus Parçası?
- Resim 23.** Bronz Ayna
- Resim 24.** Demir El İği
- Resim 25.** Demir Sella Curulis (Diphros Okladias)

Katalog

Kat. : 01 (Müze Env. 2488) (Baş 2019: 33-35, 90)
Adı : Boncuklu Yay Fibula
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Gen. 4,9 cm, 26,98 g
Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli
Analoji : Blinkenberg 1926: Resim 76; Blinkenberg ve Kinch 1931: Levha 2-3, Resim 107a (MÖ 8 ile 7. yüzyıl); Robinson 1941: Levha 23, Resim 397 (MÖ 432); Caner 1983: Levha 4. 44-58 (MÖ 9 ile 7. yüzyıl); Czyborra 2001: Levha 28, Resim 3, 4, 11 (MÖ 9 ile 7 yüzyıl); Khristov 2004: Resim 24, 72, 86 (MÖ 9 ile 6 yüzyıl); Laflı ve Buora 2012: Levha 1, Resim 5a-b (MÖ 7. yüzyılın ilk yarısı)

Kat. : 02 (Müze Env. 2496) (Baş 2019: 35-36, 90)
Adı : Phryg Tipi Fibula
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 2,9 cm, Gen. 4 cm, 23,53 g
Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli
Analoji : Muscarella 1967: Levha 12, Resim 66; Caner 1983: Levha 51, Resim 813 (MÖ 8 ile 6. yüzyıl); Laflı ve Buora 2012: Resim 7 a-b, 8 a-b (MÖ 8. yüzyıl başı ile 6. yüzyıl); Tekocak 2012: Levha 2, Resim 8 (MÖ 8. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başı); Karaca, 2019: Kat. 270 (MÖ 8. yüzyıl sonu ile 7. yüzyıl başı).
Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 8. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başı.

Kat. : 03 (Müze Env. 2335) (Baş 2019: 36, 91)
Adı : Çift Sarmallı Yay Fibula
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Yük. 6,1 cm, Gen. 14,2 cm, 27,09 g
Bul. yeri : Lalapaşa Arpalık Dolmeni
Analoji : Czyborra 2001: 93, Levha 37, Resim 2, 3 (MÖ 8. yüzyıl); Khristov 2004: Levha 14, 15 (MÖ 9 ile 7. yüzyıl); Glunz Hüsken 2011: Levha 10, 11, 12.
Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 8 ile 6. yüzyıl.
Yayın : Akman 1997: Resim 12 c; Czyborra 2001: Levha 37, Resim 4.

Kat. : 04 (Müze Env. 2013/162 (A)) (Baş 2019: 37-38, 91)
Adı : “T” Biçimli Fibula
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 6,4 cm, Gen. 5 cm, 28,53 g
Bul. yeri : Roma Dönem Lahit Mezar, Hıdırlık Tabya Mevkii, Edirne
Analoji : 14, 15; Riha 1979: Levha 51-56 (MS 4 ile 3. yüzyıl); Waelkens vd. 1992: Resim 18 (MS 4. yüzyıl); Riha 1994: Levha 37-38, Resim 2730-2741; Öztürk 1999: Resim 6 (MS 4. yüzyıl); Bulgan ve Feugere 2007: Resim 6.8 (MS 3. yüzyıl); Tekocak 2012: Levha 2, 9-A, Tip 5 (MS Erken 1. yüzyıl); Alagöz 2012: Levha 14, Resim 41a-b; Tokbudak 2015: Levha 11, Resim 44c (MS 3. yüzyıl); Çetin 2015: Resim 2 (MS 4. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 3 ile 4. yüzyıl.
Yayın : H. Karakaya - Ş. Kırçın, 2015: Resim 8; Karakaya vd. 2016: 153-158.

Kat. : 05 (Müze Env. 2923) (Baş 2019: 37-38, 92)
Adı : “T” Biçimli Fibula
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 8,5 cm, Gen. 5,4 cm, 60,28 g
Bul. yeri : Makedonya Kulesi, Edirne
Analoji : 13, 15; Riha 1979: Levha 53-54 (MS 4 ile 3. yüzyıl); Waelkens vd., 1992: Resim 18 (MS 4. yüzyıl); Riha 1994: Levha 37-38, Resim 2730-2741; Öztürk 1999: Resim 6 (MS 4. yüzyıl); Tokbudak 2015: Levha 11, Resim 44c (MS 3. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 3 ile 4. yüzyıl.

Kat. : 06 (Müze Env. 2937) (Baş 2019: 37-38, 92)
Adı : “T” Biçimli Fibula Parçası
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 2,7 cm, Gen. 5,3 cm, 28,31 g
Bul. yeri : Makedonya Kulesi, Edirne
Analoji : 13, 14; Riha 1979: Levha 52, Resim 1458, 1461 (MS 4 ile 3. yüzyıl); Riha 1994: Levha 37-38, Resim 2730-2741; Alagöz 2012: Levha 14, Resim 42; Tokbudak 2015: Levha 11, Resim 44c (MS 3. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 3 ile 4. yüzyıl.

Kat. : 07 (Müze Env. 2012/137 (A)) (Baş 2019: 44, 98)
Adı : Çok Kenarlı Asma Delikli Tintinnabulum
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Yük. 3,9 cm, Ç. 3,7 cm, 31,14 g
Bul. yeri : -
Analoji : Waldbaum 1983: Levha 8, 93 (Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi); Stupperich 1989: Levha 45; Chavane 1975: Levha 43, 422 (MS 1 ile 5. yüzyıl); Simpson 2000: Levha 27, 22; Demirer 2013: Levha 44, M8-9 (MS 5 ile 6. yüzyıl); Khamis 2013: BR103-104 (MS 4. yüzyıl); Tokbudak 2015: Levha 39, 147; Aybek vd. 2016: Kat. 33, Resim 51 (MS 3 ile 4. yüzyıl); Şahin 2018: kat. M1-2 (Roma İmparatorluk Dönemi).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 2 ile 4. yüzyıl.

Kat. : 08 (Müze Env. 2012/136 (A)) (Baş 2019: 44-45, 99)
Adı : Taç Asma Delikli Tintinnabulum
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Yük. 5,5 cm, Ç. 5,4 cm, 102,81 g
Bul. yeri : -
Analoji : Gültekin 2012: Kat. 151; Chavane 1975: Levha 43, 422 (MS 1 ile 5. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 2 ile 4. yüzyıl.

Kat. : 09 (Müze Env. 687) (Baş 2019: 45, 99)
Adı : Dörtgen Asma Delikli Tintinnabulum
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Yük. 8 cm, Ç. 8 cm, 257,98 g
Bul. yeri : Altınyazı Köyü, Uzunköprü, Edirne
Analoji : Nowakowski 1988: 80-81 (bakınız dipnot V. Ljubanova 1980: Resim 213).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 2. yüzyılın sonu ile 4. yüzyılın sonu.

<p>Kat. : 10 (Müze Env. 782) (Baş 2019: 46-47, 100) Adı : Sivri Kanatlı Yassı Ok Ucu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 5,3 cm, Gen. 2,5 cm, Kal. 0,1 cm, 3.94 g Bul. yeri : Hıdırağa Köyü, Edirne Analoji : Schliemann 1874: Levha 99, Resim 2113 (MÖ 1700-1200); Easton 2002: Resim 144, 72-564; Hänsel 2004: 86; Gallet De Santerre ve Tréheux 1947-48: Resim 27; Zunal 2015-2017: Resim 1, Fig. 2-5 (MÖ 1100 ile 900 yılları arası). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 10 - 8. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 11 (Müze Env. 2495) (Baş 2019: 47-49, 100) Adı : İki Kanatlı, Mahmuzlu ve Kovanlı Ok Ucu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 4,8 cm, Gen. 1,2 cm, 5,45 g Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli Analoji : Schmidt 1929: Resim 69, K41, K59 (MÖ 6. yüzyıl); Klebinder Gaub 2007: Levha 86, Kat. 892 (MÖ 7 ile 6. yüzyıl); Dardeniz 2007: Resim 5.4, 5.5; Aslan vd. 2009: Resim 1; Omura 2011: Resim 2 (Geç Demir Çağ); Furtwängler vd. 2012: Resim 7; Çiz. 2 (Geç Arkaik veya Klasik Dönem); Baykan 2012: 234, Resim 2; Özdemir ve Işıklı 2014-2017: Resim 3; Naza Dönmez 2015: Resim 5 (Demir Çağ); Baykan 2015-2017: 30; Zunal 2015-2017: Kat. 9-16; Şahin vd. 2017: Resim 9 (MÖ 7. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 7 ile 6. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 12 (Müze Env. 1334) (Baş 2019: 49-50, 101) Adı : İki Kanatlı Kabaralı Ok Ucu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 8,3 cm, Gen. 1,3 cm, 12,38 g Bul. yeri : Keşan, Edirne Analoji : Robinson 1941: Levha 121, Resim 1948 (MÖ 479-348); Crowfoot vd. 1957: Levha 110, Resim 20, 21; Atik 2017: Resim 2, Kat. 1-7 (MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 13 (Müze Env. 435) (Baş 2019: 50, 101) Adı : İki Kanatlı Ok Ucu Cinsi : Demir Ölçüleri : Uz. 6 cm, Gen. 0,8 cm, 5. 84 g Analoji : Oransay 2006: Resim 10, D18 (MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 14 (Müze Env. 2491) (Baş 2019: 53, 102) Adı : Sapan Tanesi Cinsi : Kurşun Ölçüleri : Uz. 3,1 cm, Gen. 1,7 cm, 32,35 g Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli Analoji : Paunov ve Dimitrov 2000: Resim 4-5 (MÖ 4 ile 2. yüzyıl); Koçel Erdem ve Tercan 2014: 69; Atik 2016: Resim 8 (MÖ 6. yüzyıl); Nankov 2016: Kat. 1 (MÖ 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 4 ile 2. yüzyıl.</p>

<p>Kat. : 15 (Müze Env. 2492) (Baş 2019: 53, 103) Adı : Sapan Tanesi Cinsi : Kurşun Ölçüleri : Uz. 2,8 cm, Gen. 1,5 cm, 25,90 g Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli Analoji : Paunov ve Dimitrov 2000: Resim 4-5 (MÖ 4 ile 2. yüzyıl); Koçel Erdem ve Tercan 2014: 69; Atik 2016: Resim 8 (MÖ 6. yüzyıl); Nankov 2016: Kat. 1 (MÖ 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 4 ile 2. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 16 (Müze Env. 2493) (Baş 2019: 53, 103) Adı : Sapan Tanesi Cinsi : Kurşun Ölçüleri : Uz. 3,3 cm, Gen. 1,7 cm, 35,41 g Bul. yeri : Pınarhisar, Kırklareli Analoji : Paunov ve Dimitrov 2000: Resim 4-5 (MÖ 4 ile 2. yüzyıl); Koçel Erdem ve Tercan 2014: 69; Atik 2016: Resim 8 (MÖ 6. yüzyıl); Nankov 2016: Kat. 1 a-d (MÖ 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MÖ 4 ile 2. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 17 (Müze Env. 2572) (Baş 2019: 56-57, 104) Adı : Kaşık Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 13 cm, Gen. 0,6 cm, Ç. 0,3 cm, 6,99 g Bul. yeri : Keşan, Edirne Analoji : Riha 1986: Levha 44, Resim 477 (MS 1 ile 3. yüzyıl); Kanceva Ruseva vd. 1996: Levha 8, Resim 12-14 (MS Geç 1. yüzyıl ile Erken 2. yüzyıl); Uzel 2000: Levha 67, Resim 1, Levha 89, Resim 28 (Roma İmparatorluk Dönemi); Baykan 2012: Kat. 103 (MS 2 ile 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MS 2 ile 4. yüzyıl.</p>
<p>Kat. : 18 (Müze Env. 789) (Baş 2019: 57, 104) Adı : Yassı Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 11,5 cm, Gen. 0,6 cm, 5,75 g Bul. yeri : Hıdırağa Köyü, Edirne Analoji : Lioubenova 1995: Resim 11 (MS 2 ile 3. yüzyıl); Uzel 2000: Levha 61, Resim 10 (MS 1 ile 3. yüzyıl) Baykan 2012: Kat. 219 (MS 2 ile 4. yüzyıl); Dieudonne Glad vd. 2013: 352, Resim 133. Tarihlendirme: Analojiye göre MS 2 ile 4. yüzyıl</p>
<p>Kat. : 19 (Müze Env. 2918) (Baş 2019: 57-58, 105) Adı : “D” Kesitli, Dairesel Kaşık Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 10,8 cm, Gen. 0,7 cm, 3,81 g Bul. yeri : Makedonya Kulesi, Edirne Analoji : 33; Milne 1907: Levha 17, Resim 4; Davidson 1952: Levha 82, Resim 1318 (Roma İmparatorluk Dönemi); Riha 1986: Levha 58, Resim 648, 649 (MS 2 ile 3. yüzyıl); Ötügen 2007: Resim 9 (MS 6 ile 11. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekste göre MS 4. yüzyılın 2. yarısı.</p>

Kat. : 20 (Müze Env. 419) (Baş 2019: 57-58, 105)
Adı : “D” Kesitli, Dairesel Kaşık
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Yük. 10,1 cm, Gen. 0,6 cm, 2,81 g
Bul. yeri : Talatpaşa Cad. Otel İnşası, Edirne
Analoji : 32; Milne 1907: Levha 17, Resim 4; Davidson 1952: Levha 82, Resim 1318 (Roma İmparatorluk Dönemi); Riha 1986: Levha 58, Resim 648, 649 (MS 2 ile 3. yüzyıl); Ötügen 2007: Resim 9 (MS 6 ile 11. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 4. yüzyılın 2. yarısı.

Kat. : 21 (Müze Env. 2996) (Baş 2019: 60-62, 106)
Adı : Strigilis ve Halka Parçası.
Cinsi : Bronz (Strigilis) ve Demir (Halka Parçası).
Ölçüleri : Uz. 21,1 cm, Gen. 9,9 cm, Kal. 0,1 cm, 107,63 g
Bul. yeri : İkiztepe Mevkii B Tümülüsü, Çömlekakpınar Köyü, Lalapaşa, Edirne
Analoji : Vagalinski 1993: Resim II-6; Kotera Feyer 1993: Resim 51 (MS 1. yüzyıl); Bolla ve Buonopane 2010: Resim 6 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı); Doğan ve Yağız 2017: Resim 5 (MS 1. yüzyıl).
Tarihlendirme: Kontekste ve Analojiye göre MS 1. yüzyıl.
Yayın : Yıldırım 2007a: 708, Resim 21; Yıldırım 2007b: 89-90.

Kat. : 22 (Müze Env. 2995) (Baş 2019: 62-64, 107)
Adı : Strigilis ve Halka Parçası.
Cinsi : Bronz (Strigilis) ve Demir (Halka Parçası).
Ölçüleri : Uz. 21,6 cm, Gen. 9,7 cm, Kal. 0,1 cm, 118, 35 g
Bul. yeri : İkiztepe Mevkii B Tümülüsü, Çömlekakpınar Köyü, Lalapaşa, Edirne
Analoji : Kotera Feyer 1993: Resim 41 (MS 1. yüzyıl); Bolla ve Buonopane 2010: Resim 6 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı).
Tarihlendirme: Kontekste ve Analojiye göre MS 1. yüzyıl.

Kat. : 23 (Müze Env. 2013/164 (A)) (Baş 2019: 65-66, 108)
Adı : Bilezikli Stylus
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 11,7 cm, Gen. 0,7 cm, 5,03 g
Bul. yeri : Roma Dönem Lahit Mezar, Hıdırlık Tabya Mevkii, Edirne
Analoji : Richter 1915: Res. 1730; Uzel 2000: Levha 2, Resim 6, Levha 69, Resim 19 (Roma İmparatorluk Dönemi); Baykan 2012: Kat. 183-184 (MS 1 ile 3. yüzyıl).
Tarihlendirme: Analojiye göre MS 1 ile 3. yüzyıl.
Yayın : Karakaya ve Kırçın 2015: Resim 10; Karakaya vd. 2016: 153-158.

Kat. : 24 (Müze Env. 2922) (Baş 2019: 66, 108)
Adı : Stylus Parçası (İkincil Kullanım?)
Cinsi : Bronz
Ölçüleri : Uz. 7,4 cm, Gen. 0,7 cm, Kal. 0,2 cm, 3,49 g
Bul. yeri : Makedonya Kulesi, Edirne
Analoji : -
Tarihlendirme: Kontekste göre Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat.	: 25 (Müze Env. 844) (Baş 2019: 69-70, 110)
Adı	: Ayna
Cinsi	: Bronz
Ölçüleri	: Ç. 7,1 cm, Kal. 0,1 cm, 39,33 g
Bul. yeri	: -
Analoji	: Gürlar 2004: Kat. 38 (Roma İmparatorluk Dönemi); Şimşek vd. 2011: Kat. 717, 718 (MÖ 27 ile MS 14); Şahin 2018: Kat. B29 (MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl).
Tarihlendirme:	Analojiye göre MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl.
Kat.	: 26 (Müze Env. 2573) (Baş 2019: 72-73, 111)
Adı	: El iğ
Cinsi	: Demir
Ölçüleri	: Uz. 14,5 cm, Ç. 5 cm, 42,19 g
Bul. yeri	: Keşan, Edirne
Analoji	: Ottomanyı 2018: Levha 9, Resim 9 (MS 4 ile 5. yüzyıl).
Tarihlendirme:	Analojiye göre MS 4 ile 5. yüzyıl.
Kat.	: 27 (Müze Env. 1216) (Baş 2019: 74-75, 111)
Adı	: Sella Curulis (Diphros Okladias) Parçası
Cinsi	: Demir ve Bronz
Ölçüleri	: Üst Kol; Uz. 27,5 cm, Alt Kol; Uz. 25,5 cm, 745.40 g
Bul. yeri	: Pehlivan köy, Kırklareli
Analoji	: Ovcharov 1965: Fig. 4 (MS 2. yüzyılın ortası ile 3. yüzyıl başı); Meshekov ve Staikova 1998: Resim 23, 27; Nenova ve Angelov 1999: Resim 7 a-b (MS 2. yüzyılın ortası).
Tarihlendirme:	Analojiye göre MS 2. yüzyıl ortası ile 3. yüzyıl.

Kaynaklar

Antik Kaynaklar

- Cels. artes. **Celsus (Aulus Cornelius)**, *De Medicina: De Medicina*, Çev. W. G. Spencer, 1938.
- Hdt. **Herodotos**, *ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗ*: *Tarih*, Çev. M. Ökmen, İstanbul, 2018.
- Hom. Il. **Homeros**, *ΙΛΙΑΣ*: *İlyada*, Çev. A. Erhat, A. Kadir, 2010.
- Ksen. anab. **Xsenophon**, *ΑΝΑΒΑΣΙΣ (Anabasis)*: *Anabasis (On Binler'in Dönüşü)*, Çev. A. Çokona, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2018.
- Plin. nat. **Plinius (Gaius, Secundus)**, *Naturalis Historia: Natural History*, Çev. H. Rackham, Londra, 1955.
- Strab. **Strabon**, *ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ (Geōgraphiká)*: *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: Kitap XII-XIII-XIV)*, Çev. Pekman, A. İstanbul, 2012.
Strabon, *Geographikca (The Geography of Strabon)*, Çev. H. L. Jones, Londra, 1957.

(Çevrimiçi):

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.01.0198> (Eylül 2018).

- Stratagems **Polaenus,** *Stratagems:* (Çevrimiçi):
<http://www.attalus.org/translate/polyaenus1A.html#3.1> (Eylül 2018).
- Liv. **Titus Livius,** *Ab Urbe Condita:* Ab Urbe Condita, Çev. C. Walter, Oxonii, 1934.
(Çevrimiçi):<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0199%3Abook%3D1%3Achapter%3D8> (Ekim 2018).

Modern Kaynaklar

- Akman 1997: Akman, M., “Megalithforschungen in Thrakien”, *İstMitt* 47, Tübingen, 1997, 160-170.
- Aksan 2015: Aksan, Z., M., *Güneydoğu Thrakia Tümülüsleri: 1881-1964 Yıllarında Kazılan Tümülüslerin Yeniden Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2015.
- Akurgal 1993: Akurgal, E., *Eski İzmir I, Yerleşim Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara, 1993.
- Alagöz 2012: Alagöz, U., *Zeugma Antik Kenti Dionysos ve A Evleri Metal Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012.
- Alicu ve Cociş 1994: Alicu, D., Cociş, S., *Small Finds from Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, Transilvanya Ulusal Tarih Müzesi, Kaloşvar, 1994.
- Altunkaynak 2016: Altunkaynak, G., *Erzurum ve Kars Müzelerinde Bulunan Urartu Dönemi Öncesine Ait Metal Silahlar*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2016.
- Andrianou 2006: Andrianou, D., “Chairs, Beds and Tables, Evidence For Furnished Interiors in Hellenistic Greece”, *Hesperia* 75, 2006, 219-266.
- Aslan vd. 2009: Aslan, N., Dennert, M. ve Böhlendorf Arslan, B., “Assos 2007 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST*, 30.3, Ankara, 2009, 105-122.
- Atik 2016: Atik, N., “Tekirdağ’da Traklar ve Antik Heraion Teikhos Kenti”, *ASanat* 152, 2016, 75-86.
- Atik 2017: Atik, N., “Heraion Teikhos Kazılarında Bulunan Ok Uçları”, *MASROP E-Dergi*, 11.16, 2017, 57-76.
- Aybek vd. 2016: Aybek, S., Gülbay, O. Ve Durak, E., “Metropolis’ten Bronz Aletler, Gereçler ve Aksesuarlar”, *Aderg* 21, İstanbul, 2016, 141-168.
- Bassi ve Buonopane 2011: Bassi, C., Buonopane, A., “Un Deposito Di Bronzi Dallo Scavo Archeologico Di Un Edificio Di Età Romana A Trento, Via Zanella”, *Tra Protostoria E Storia. Studi in Onore Di Loredana Capui*, Roma, 2011, 413-429.
- Baş 2019: Baş, D., *Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 2019.
- Başaran ve Kasapoğlu 2013: Başaran, C., Kasapoğlu, H., “Parion Kazısı Metal Buluntuları”, *III. Odtü Arkeometri Çalıştay- Türkiye Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar*, Ayter, P., Demirci Ş. (Ed.), Ankara, 2013, 126-140.

- Baykan 2010: Baykan, D., “Antik Çağ’da Strigilis’in Ecza Amaçlı Kullanımı: Veriler ve Kanti”, *CollAn* 9, 2010, 141-153.
- Baykan 2012a: Baykan, D., “Nif (Olympos) Dağı Kazısı Metal Buluntularının Tipolojik ve Analogik Değerlendirmesi”, *ArkST*, 27, Ankara, 2012, 231-246.
- Baykan 2012b: Baykan, D., *Allianoi Tıp Aletleri*, Studia ad Orientem Antiquum (SOA) 2, İstanbul, 2012.
- Baykan 2013: Baykan, D., “Müzecilik Tarihimize Edirne”, *Güneş Karadeniz’den Doğar Sümer Atasoy’a Armağan Yazılar*, Dönmez, Ş (Ed.), 2013, 25-36.
- Baykan 2015-2017: Baykan, D., “Nif Dağı Kazısı Karamattepe ve Ballicaoluk’ta Bulunan Ok Uçları”, *MASROP E- Dergi*, 9.12, 2015-2017, 18-4.
- Baykan 2017: Baykan, D., “Medicine in Balkan During The Roman Period” *Balkan Medical Journal* 34.4, 2017, 295-300.
- Blinkenberg 1926: Blinkenberg, C., H., R., *Lindiaka 5: Fibules Grecques Et Orientales*, Kopenhag, 1926.
- Blinkenberg ve Kinch 1931: Blinkenberg, C., H., R., Kinch, K., F., *Lindos Fouilles De L’Acropole 1902-1914 I Les Petits Objets*, Berlin, 1931.
- Boardman 1971: Boardman, J., “Sickles and Strigils”, *JHS* 91, 1971, 136-137.
- Boardman 1997: Boardman, J., *Athenian Red Figure Vases: The Archaic Period*, Londra, 1997.
- Bolla ve Buonopane 2010: Bolla, M, Buonopane, A., “Strigili Del Museo Archeologico Di Verona”, *AquilNost* 81, 2010, 413-444.
- Bónis 1968: Bónis, É., B., “Emaillierte Palästra-Geräte Aus Brigetio”, *FoLA* 19, 1968, 25-58.
- Borell 1989: Borell, B., *Statuetten, Gefasse Und Andere Gegenstande Aus Metall, Im Anhang Grabfunde Aus Dem Tessin*, Mainz am Rhein, Saverne, 1989.
- Bulgan ve Feugere 2007: Bulgan, F., Feugere, M., “Les Fibules Romaines Du Musee De Gaziantep”, *Anatolia Antiqua* 15, 2007, 215-224.
- Caner 1983: Caner, E., *Prahistrische Bronzefund, Fibeln in Anatolien I, 8.14*, Münih, 1983.
- Cassimatis 1991: Cassimatis, H., “Le Strigile Dans L’Iconographie Italote”, *Nikephoros : Zeitschrift Für Sport Und Kultur Im Altertum* 4, 1991, 191-195.
- Chalier vd. 2012: Chalier, I., Kirner, F., Beyer, D., Patrier, J. ve Tibet, A., “Zeyve Höyük-Porsuk: Rapport Préliminaire De La Campagne 2011”, *Anatolia Antiqua*, 20, 2012, 177-203.
- Chavane 1975: Chavane, M., J., *Salamine De Chypre. VI. Les Petits Objets*, Universite Lyon II-Maison De l’Orient Mediterranean Ancien, Institut F. Courby, Paris, 1975.
- Chavane 1990: Chavane, M., J., *La Necropole D’Amathonte Tombes 110-385. 4. Les Petitts Objets*, A. G: Leventis Foundation, Ecole Française D’Athenes, Lefkoşa, 1990.

- Christov ve Manov 2011: Christov, I., Manov, M., “Ancient Macedonian Sling Bullets from The Area of A Thracian Rulers’ Residence Near The Peak of Kozi Gramadi”, *ABulg.* 1.15, 2011, 21-33.
- Comstock ve Vermeule 1971: Comstock, M., Vermeule, C., *Greek, Etruscan and Roman Bronzes in The Museum of Fine Arts Boston*, 1971.
- Coulston 1985: Coulston, J., C., “Roman Archery Equipment” *The Production and Distribution of Roman Military Equipment*, Bishop, M. C. (Ed.) BAR 1985, 220-366.
- Crowfoot vd. 1957: Crowfoot, J., W., Crowfoot, G., M. ve Kenyon, K., M., *The Objects from Samaria*, Londra, 1957.
- Crowfoot 1990: Crowfoot, J., S., *The Byzantine Shops At Sardis*, Massachusetts ve Londra, 1990.
- Czyborra 2001: Czyborra, I., *Die Ältere Eisenzeit Türkisch Thrakiens Und Südostbulgariens*, Inaugural-Dissertation Zur Erlangung Des Doktorgrades, Der Freien Universität Berlin, Berlin, 2001.
- Çetin 2015: Çetin, C., “Isparta Müzesi Bir Grup Bronz Eser”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20, 2015, 11-31.
- Çilingiroğlu 2005: Çilingiroğlu, A., “Bronze Arrowheads of Ayanis (Rusahinili Eidurukai): Indicate Ethnic Identity?”, *Anatolian Metal* 3, *Der Anschnitt Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau, Beiheft 18*, Bochum, 2005, 63-66.
- Dardeniz 2007: Dardeniz, G., *Chemical Analysis and Characterization of Firstmillenium B.C. Arrowheads from Tarsus*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2007.
- Davidson 1952: Davidson, G., R., *Corinth XII. The Minor Object*, The American School of Classical Studies At Athens, New Jersey, 1952.
- Davis 2013: Davis, T., A., *Archery in Archaic Greece*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Columbia Üniversitesi, 2013.
- Demirer 2013: Demirer, Ü., *Kibyra Metal Buluntuları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 2013.
- Demirer 2016: Demirer, Ü., “2013 Yılı Perge Kazılarında Bir Metal Buluntu Grubu”, *CEDRUS* 4, 2016, 244-259.
- Demiriş 1995: Demiriş, B., *Eskiçağ’da Yazı Araçları ve Gereçleri*, İstanbul, 1995.
- Deonna 1938: Deonna, W., *Exploration Archeologique De Delos Le Mobilier Delien 2*, (Text and Plates), Paris, 1938.
- Deppert-Lippitz 2004: Deppert-Lippitz, B., “A Late Antique Crossbow Fibula in The Metropolitan Museum of Art”, *MetMusJ* 35, 2004, 39-71.
- Derin ve Muscarella 2001: Derin, Z., Muscarella, O. W., “Iron and Bronze Arrows”, *Ayanis I Ten Years’ Excavations at Rusahinili Eiduru-kai 1989-1998*, Çilingiroğlu A., Salvini, M (Ed.) Roma, 2001, 189-217.
- Dieudonne Glad vd. 2013: Dieudonne Glad, N., Feugere, M. ve Önal, M., *Zeugma V. Les Objects*, Lyon, 2013.

- Doğan 2015: Doğan, T., “Antandros Ölü Gömme Geleneğinde Strigilis: Tipolojik ve Kronolojik Gözlemler”, *TÜBA-AR* 18, 2015, 141-165.
- Doğan ve Yağız 2017: Doğan, T., Yağız, K., “Efes Müzesi’nde Korunan Roma Dönemine Ait Bir Grup Strigilis”, *OLBA* 25, 2017, 317-344.
- Dönmez 2014: Dönmez, Ş., “Byzantion’un (İstanbul) Kolonizasyonu Üzerine Yeni Değerlendirmeler”, *Vakıf Restorasyon Yıllığı* 8, 2014, 48-54.
- Duman ve Baysal 2016: Duman, B., Baysal, H., H., “Tripolis Ad Maeandrum 2014 Yılı Kazı, Onarım ve Koruma Çalışmaları” *KST*, 37-1, Ankara, 2016, 563-584.
- Durak 2013: Durak, E., *Metropolis Bronz Eserleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 2013.
- Easton 2002: Easton, D., F., *Schliemann's Excavations At Troia 1870-1873*, Studia Troica Monographien 2, 2002.
- Er 2006: Er, Y., *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Ankara, 2006.
- Eralp 1993: Eralp, T., N., *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar* 68, Ankara, 1993.
- Erdan 2018: *Aydın Arkeoloji Müzesi Fibulaları*, Ankara, 2018.
- Erdan 2020: Erdan, E., “Tire Müzesinden Bir Grup Fibula”, *Arkhaia Anatolika* 3, 2020, 60-81.
- Erdoğan 1999: Erdoğan, A., *Hayrabolu Hacılı Tek Höyük Tümülüsü Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1999.
- Erzen 1978: Erzen, A., *Çavuştepe I (MÖ 7.-6. Yüzyıl Urartu Mimarlık Anıtları ve Ortaçağ Nekropolü)*, Ankara, 1978.
- Fazlıoğlu 1997: Fazlıoğlu, İ., *Eskiçağ’da Dokuma*, İstanbul, 1997.
- Foss 1975: Foss, C., “A Bullet of Tissaphernes”, *JHS* 95, 1975, 25-30.
- Furtwängler 1906: Furtwängler, A., *Aegina Das Heiligtum der Aphai*, Münih, 1906.
- Furtwängler 2006: Furtwängler, A., “Didyma 2004”, *KST*, 27.2, Ankara, 2006, 205-212.
- Furtwängler 2008: Furtwängler, A., “Didyma 2006”, *KST*, 29.3, Ankara, 2008, 471-490.
- Furtwängler 2009: Furtwängler, A., “Didyma 2007”, *KST*, 30.2, Ankara, 2009, 267-284.
- Furtwängler vd. 2012: Furtwängler, A., Bertemes F., Bumke, H. ve Cevizoğlu H., “Didyma 2010”, *KST*, 33.2, Ankara, 2012, 149-168.
- Gaitzsch 2005: Gaitzsch, W., *Eisenfunde Aus Pergamon Geräte, Werkzeuge Und Waffen, Pergamenische Forschungen* 14, Berlin, 2005.
- Gallet De Santerre ve Tréheux 1947/48: Gallet De Santerre, H., Tréheux, J., “Rapport Sur Le Dépôt Égéen Et Géométrique De l’Artémision À Délos”, *BCH* 71-72, 1947/48, 148-254.
- Giovannini ve Maggi 1994: Giovannini A., Maggi P., “Marchi Di Fabbrica Su Strigili Ad Aquileia”, *In: Epigrafia Della Produzione E Della Distribuzione. Actes*

De La Vue Rencontre Franco-Italienne Sur L'épigraphie Du Monde Romain, Rome, 1994, 609-643.

- Glunz Hüsken 2011: Glunz Hüsken, B., “Neue Fibelnaus Der Nekropole Von Hallstatt, Mit Exkursen Zu Fibelneufunden Anderer Gattungen, Zur Emblemantik An Hallstattzeitlichen Gewandverschlüssenund Einem Vergleich Der Friedhöfe Hallstatt Und Bischofshofen”, *AAustr*, 92/2008, Budapeşte, 2011, 35-71.
- Gültekin 2012: Gültekin, A., *Pisidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2012.
- Gürler 2004: Gürler, B., *Tire Müzesi Bronz Eserleri*, İstanbul, 2004.
- Hänsel 2004: Hänsel, A., *Heinrich Schliemanns Sammlung Trojanischer Altertümer*, Berlin, 2004.
- Heilmann 2016: Heilmann, D., “Contextualising Bow Fibulae With Boeotian Shield Plates: Cultural Transfer Processes During Early Iron Age In The Central Balkan Area”, *STARINAR* 66, Belgrad, 2016, 9-26.
- Hellmuth 2014: Hellmuth, A., “Horse, Bow and Arrow - A Comparison Between The Scythian Impact On The Mediterranean and On Eastern Middle Europe”, *Mediterranean Review* 7.1, 2014, 1-38.
- Ignatov ve Gospodinov 2013: Ignatov, V., Gospodinov, K., “Eine Reiche Bestattung Eines Thrakischen Aristokraten Aus Dem 1. Jh.N.Chr. Bei Karanovo, Kreis Nova Zagora, Südbulgarien”, *ABulg*, 17.1, 2013, 27-47.
- Kabağaç ve Alova 1995: Kabağaç, S., Alova, E., *Latince Türkçe Sözlük*, İstanbul, 1995.
- Kanceva Ruseva vd. 1996: Kanceva Ruseva, T., Velkov, K. ve Ignatov, V., *Prouchvaniya Na Nadgrobni Mogili V Navozagorsko (Inverstigation of Tumuli in The Region of Nova Zagora)*, N. Koichev ve M. Kanchev Memoriam, Bulgaristan, 1996.
- Karaca 2019: Karaca, E., *Milattan Önce Birinci Binde Doğu Trakya*, İstanbul, 2019.
- Karakaya ve Kırçın 2015: Karakaya, H., Kırçın, Ş., “Edirne Müzesi Hıdırlık Tabya Mevkii Roma Dönem Lahit Mezar Kurtarma Kazısı” *MüzeKKS* 23, Ankara, 2015, 397-408.
- Karakaya vd. 2016: Karakaya, H., Kırçın, Ş. ve Batur, Y., “Edirne Merkez Hıdırlık Tabya Mevkii Roma Dönemi Lahit Mezarlar”, *ASanat* 152, 2016, 153-158.
- Karayotov ve Gospodinov 2006: Karayotov, I., Gospodinov, K., “Mound Burials Near The Village Of Bryastovetz, Burgas Municipality”, *Bulletin Des Musees De La Bulgarie Du Sud-Est* 22, 2006, 115-132.
- Keith 1998: Keith, K., “Spindle Whorls, Gender, and Ethnicity At Late Chalcolithic Hacinebi Tepe” *JFieldA*, 25.4, 1998, 497-517.
- Khamis 2013: Khamis, E., “Copper Alloy Object”, *Excavations at Zeugma* 3, W. Aylward Conducted (Ed.), Oxford Arkeoloji, 2013, 168-177.
- Khristov 2004: Khristov, I., “Trakiiski Nakitni Sükrovishta (IX-VI B. Pr. Khr) Ot Fonda Na Natsionalniya İstoricheski Muzei”, *Natsionalen İstoricheski Muzei – Sofiya Izvestiya* 14, 2004, 43-67.

- Kırçın 2019: Kırçın, E., *Edirne Gümrük Kapılarında Ele Geçen Arkeolojik Eserler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 2019.
- Klebinder Gaub 2007: Klebinder Gaub, G., *Bronzefunde Aus Dem Artemision Von Ephesos Forschungen in Ephesos 12/3*, Viyana, 2007.
- Koçel Erdem ve Tercan 2014: Koçel Erdem, Z., Tercan, S., *Ganohora'nın İzleri, Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması*, İstanbul, 2014.
- Konyar vd. 2016: Konyar, E., Avcı, C., Paşayığıt, D., Tan, A. ve Tümer, H., “Eski Van Şehri, Kalesi ve Höyüğü 2014 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST*, 37.2, Ankara, 2016, 573-590.
- Korfmann 1973: Korfmann, M., “The Sling As A Weapon”, *Scientific America* 229, 1973, 34-42.
- Korfmann 2001: Korfmann, M., “Yüksek Troia Kültürü (Troia VI ve VIa) Bir Anadolu Kültürü”, *Düş ve Gerçek Troia*, 2001, 395-406.
- Koşay 1938: Koşay, H., Z., *Alaca Höyük Hafriyatı: Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan, 1936 Daki Çalışmalara ve Kesiflere Ait İlk Rapor*, Ankara, 1938.
- Koşay 1951: Koşay, H., Z., *Alaca Höyük Hafriyatı: Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan, 1937-1939 Daki Çalışmalara ve Kesiflere Ait İlk Rapor*, Ankara, 1951.
- Kotera Feyer 1993: Kotera Feyer, E., *Die Strigilis*, Berlin, 1993.
- Kotera Feyer 1998: Kotera Feyer, E., “Die Strigilis In Der Attisch-Rotfigurigen Vasenmalerei: Bildformeln und Ihre Deutung” *Nikephoros: Zeitschrift Für Sport Und Kultur Im Altertum 11*, 1998, 107-136.
- Körpe 1998: Körpe, R., “1996 Lâpseki Kurtarma Kazısı”, *MüzeKKS*, 8, Ankara, 1998, 171-194.
- Kurtuluş 1997: Kurtuluş, İ., H., “Trakya Bölgesi Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale İlleri Türk Dönemi Kaleleri”, *AST*, 14.2, 31-54.
- Kurtuluş 2014: Kurtuluş, İ., H., *Kırklareli'nin Bilinmeyen Trak-Roma-Bizans Kaleleri*, İstanbul, 2014.
- Lafli ve Buora 2012: Lafli, E., Buora, M., “Fibulae in The Museum of Ödemiş (Western Turkey)”, *ArOr* 80/3, 2012, 1-18.
- Lafli ve Buora 2016: Lafli, E., Buora, M., “Ghiande Missili İscritte Di Età Ellenistica Nella Collezione Privata Di Berna Oğuz Di Izmir (Turchia)”, *Antichità Altoadriatiche* 83, 2016, 521-528.
- Lazarov 1998: Lazarov, L., “Grave Finds from The Second Half of The 1st and The Beginning of 2nd Century AD from The Town of Dulgopol, Varna Region (Northeastern Bulgaria)”, *ABulg*, 1.2, 1998, 70-76.
- Lioubenova 1995: Lioubenova, V., “Bronzovi Predmeti Ot Kısnoantiukhata Vila Pri Rudnik “Bela Voda”, Pernik”, *Arheologiya*, 3.37, 1995, 6-17.
- Manning 1989: Manning, W., H., *Catalogue of The Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in The British Museum*, Londra, 1989.

- Mansel 1939: Mansel, A., M., “Vize hafriyatı”, *Belleten* 3, Ankara, 1939, 461-462.
- McCaul 1864: McCaul, J., “On Inscribed Sling-Bullets”, *Canadian Journal*, 1864, 1-11.
- Mellink 1969: Mellink, M., J., “Excavations at Karataş-Semayük in Lycia 1968”, *AJA* 73, 1969, 319-331.
- Meshekov ve Staikova 1998: Meshekov, J., Staikova, L., “A Rich Thracian Mound Burial from The Roman Period At The Village of Slokoshtitsa, Klustendil District (South-Western Bulgaria)”, *ABulg.* 3.2, 1998, 51-67.
- Milne 1907: Milne, J., S., *Surgical Instruments in Greek and Roman Times*, Oxford, 1907.
- Muscarella 1964: Muscarella, O., W., “Ancient Safety Pins, Their Function and Significance”, *Expedition Winter*, 1964, 34-40.
- Muscarella 1967: Muscarella, O., W., *Phrygian Fibulae from Gordion (Monograph Series 4)*, Bernard Quaritch Ltd., Londra, 1967.
- Nankov 2015: Nankov, E., “The Mobility of Macedonian Army in Thrace During The Reign of Philip II and The Inscribed Lead Sling Bullets from Kozi Gramadi”, *Be-JA*, 5.1, 2015, 1-13.
- Nankov 2016: Nankov, E., “Inscribed Lead Sling Bullets from The Regional Museum of History In Shumen. New Data On The Macedonian Campaigns In The Lands of The Getae In The Time of Philip II and Alexander III”, *Trakiya I Okolnityat Svyat*, 2016, 282-293.
- Naza Dönmez 2015: Naza Dönmez, E., E., “Amasya-Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Kazısı 2013 Dönemi Çalışmaları” *KST*, 36.3, Ankara, 2015, 383-392.
- Nenova ve Angelov 1999: Nenova, R., Angelov, A., “Rich Thracian’s Grave from Marcianopolis”, *ABulg.* 2.3, 1999, 49-59.
- Nowakowski 1988: Nowakowski, W., “Metallglocken Aus Der Römischen Kaiserzeit Im Europäischen Barbaricum”, *APol* 27, 1988, 69-146.
- Omura 2011: Omura, M., “2009 Yılı Yassıhöyük Kazısı”, *KST*, 32.4, Ankara, 2011, 360-367.
- Oransay 2006: Oransay, B. S. A., *Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006.
- Oransay 2012: Oransay, A., “Side Arkeoloji Müzesi Madeni Eser Araştırmaları 2010-2011”, *Anmed* 10, 2012, 228-229.
- Ottományi 2018: Ottományi, K., “Late Roman Grave Groups in The Páty Cemetery”, *DissArch Supplementum I*, Bartus, D. Boruzs, K. (Ed.) Budapeşte, 2018, 159-196.
- Ovcharov 1965: Ovcharov, D., “Trako-Rimski Nekropol Dirogovişte”, *Arheologiya*, 2.7, 1965, 34-37.
- Ökse 1994: Ökse, A., T., “Sivas’ta Bulunan İskit Tipi Okuçları”, *ASanat* 64/65, İstanbul, 1994, 24-32.

- Ötüken 2007: Ötüken, S., Y., “2005 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST*, 28.2, Ankara, 2007, 157-174.
- Özdemir ve Işıklı 2014-2017: Özdemir, M., A. - Işıklı M., “Van Ayanis Kalesinden Ele Geçen Ok Uçları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *MASROP E- Dergi*, 8.11, 2014-2017, 46-62.
- Özgüç 1958: Özgüç, T., Akok, M., *Horoztepe: Eski Tunç Devri Mezarlığı ve İskân Yeri*, Ankara, 1958.
- Özgüç 1978: Özgüç, T., *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar*, Ankara, 1978.
- Öztürk 1999: Öztürk, N., Ö., “M. Ereğlisi Kaya Mezarları Kurtarma Kazısı”, *MüzeKKS* 9, Ankara, 1999, 239-246.
- Papadopoulos 2010: Papadopoulos, J., K., “A New Type of Early Iron Age Fibula from Albania and Northwest Greece”, *Hesperia* 79, 2010, 233-252.
- Pasinli vd. 1995: Pasinli, A., Gökyıldırım, T. ve Düzgüner, F., “İnceğiz-Maltepe Nekropolü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı”, *MüzeKKS*, 5, Ankara, 1995, 345-364.
- Paunov ve Dimitrov 2000: Paunov, E., Dimitrov, D., Y., “New Data On The of War Sling in Thrace (4th-1st Century BC)”, *ABulg*, 3.4, 2000, 44-57.
- Pomberger 2018: Pomberger, B., M., “Roman Bells in Central Europe: Typologies and Discoveries”, *Musicaarchaeology Vienna*, 2018, 1-18.
- Petrie 1917: Petrie, W., M., F., *Tools and Weapons Illustrated By The Egyptian Collection in Üniversitesi College*, Londra, 1917.
- Richter 1915: Richter, G., M., A., *Greek, Etruscan and Roman Bronzes*, New York, 1915.
- Richter 1966: Richter, G., M., A., *The Furniture of The Greeks, Etruscans and Romans* Londra, 1966.
- Riha 1979: Riha, E., *Die Römischen Fibeln Aus Augst Und Kaiseraugst*, Forschungen in Augst 3, 1979.
- Riha 1986: Riha, E., *Römisches Toilettgerät Und Medizinische Instrumente Aus Augst Und Kaiseraugst*, Forschungen in Augst 6, 1986.
- Riha 1994: Riha, E., *Die Römischen Fibeln Aus Augst Und Kaiseraugst Die Neufunde Seit 1975*, Forzchungen in Augst 18, 1994.
- Robinson 1941: Robinson, D., M., *Excavations At Olynthos, Vol. X. Metal and Minor Miscellaneous Finds*, Londra, 1941.
- Saltuk 2010: Saltuk, S., *Geçmişten Günümüze Ayna Her Alanda Her Anlamda*, İstanbul, 2010.
- Sapouna Sakellarakis 1978: Sapouna Sakellarakis, E., *PräHistorische Bronzefunde, Die Fibeln Der Griechischen Inseln*, 4/14, Münih, 1978.
- Schliemann 1874: Schliemann, H., *Atlas Trojanischer Alterthümer: Photographische Berichte Über Die Ausgrabungen in Troja*, Leipzig, 1874.

- Schmidt 1929: Schmidt, E., F., “Test Excavation in The City On Kerkenes Dag”, *The American Journal of Semitic Languages and Literatures* 45-4, 1929, 221-274.
- Sevinç ve Treister 2003: Sevinç, N., Treister, M., “Metalwork from The Dardanos Tumulus”, *Studia Troica* 13, 2003, 215-260.
- Sigges 2002: Sigges, B., *Vita cognita . Die Ausstattung pompejanischer Wohnhäuser mit Gefäßen und Geräten untersucht an ausgewählten Beispielen*, Doktora Tezi, Köln Üniversitesi, Köln, 2002.
- Simpson 2000: Simpson, G., *Roman Weapons, Tools, Bronze Equipment and Brooches from Neuss-Novaesium Excavations 1955-1972*, Bar- 862, Oxford, 2000.
- Stupperich 1989: Stupperich, R., “Antiken Der Sammlung W.W. XI. Römische Bronzen”, *Originalveröffentlichung İn: Boreas* 12, 1989, 231-248.
- Şahin ve Doğan 2016: Şahin, F., Doğan, T., “Patara’dan İki Strigilis: Anadolu’nun Strigilis Üretimindeki Yeri”, *Havva İşkan’a Armağan Lykiarkhissa Festschrift Für Havva İşkan*, İstanbul, 2016, 771-790.
- Şahin 2018: Şahin, F., *Patara Metal Buluntuları*, Patara V.2., İstanbul, 2018.
- Şahin vd. 2017: Şahin, N., Zunal, O., Günata, G., Sarıkaya, G., Doğan, H. Ve Gökölük, G., “Klaros 2015”, *KST*, 38.1, Ankara, 2017, 425-434.
- Şimşek vd. 2011: Şimşek, C., Okunak, M. Ve Bilgin M., *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)*, *Laodikeia Çalışmaları 1.1/2*, İstanbul, 2011.
- Tamsü ve Akça 2002: Tamsü, R., Akça, S., “Eskişehir’de Dokumacılığın Başlangıcı ve Pişmiş Toprak Dokuma Aletleri”, *II. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu*, Eskişehir, 2002, 201-209.
- Tekocak 2012: Tekocak, M., “Akşehir Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13, 2012, 27-42.
- Thickpenny 1985: Thickpenny, H., I., “Two Attic Grave Stelai in The J. Paul Getty Museum”, *GettyMusJ* 13, 1985, 5-8.
- Tokbudak 2015: Tokbudak, D., B., *Zeugma Konutlarında Bulunan Bronz Eserler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2015.
- Tulunay 2011: Tulunay, E., T., “Nif (Olympos) Dağı Kazı ve Araştırma Projesi: 2009 Yılı Kazıları”, *KST*, 32.3, Ankara, 2011, 405-423.
- Tulunay vd. 2015: Tulunay, E. T., Bilgin, M., Lenger, D. S., Baykan, D., Erdul, M. M., Baykan, C., “Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi: 2013 Yılı Kazısı”, *KST*, 36.3, Ankara, 2015, 695-717.
- Tulunay vd. 2017: Tulunay, E., T., Bilgin, M., Lenger, D. S., Baykan, D., Özgümüş, Ü., Baykan, C., Peker, M., Gün, S., “Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi: 2015 Yılı Kazısı”, *KST*, 38.2, Ankara, 2017, 331-358.
- Uzel 2000: Uzel, İ., *Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri*, Ankara, 2000.
- Uzunoğlu 1988: Uzunoğlu, E., “Malatya İmamoğlu Höyüğü, 1987 Yılı Kazısı Sonuçları”, *KST*, 10.1, Ankara, 1988, 71-94.

- Vagalinski 1993: Vagalinski, L., “Strigili Ot Rimskata Epokha Ot Teritoriyata Na Dneshna Bŭlgariya”, *Arheologiya*, 2.35, 1993, 22-35.
- Waldbaum 1983: Waldbaum, J. C., *Metalwork from Sardis: The Finds Though 1974*, Massachusetts, 1983.
- Wanscher 1980: Wanscher, O., *Sella Curulis: The Folding Stool : An Ancient Symbol of Dignity*, Kopenhag, 1980.
- Waelkens vd. 1992: Waelkens, M., Harmankaya, A. Ve Viane, W., “The Excavations At Sagalassos 1990”, *KST*, 13.2, Ankara, 1992, 283-307.
- Yalçıklı 2006: Yalçıklı, D., Pfeilspitzen, Eisenzeitliche Pfeilspitzen aus Anatolien, *Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie Band 128*, Bonn, 2006.
- Yalman 1990: Yalman, B., “Edincik-Zeytinbağı Levhalı Mezarları ve Buluntuları”, *TTK*, 10.1, Ankara, 1990, 397-413.
- Yavaş 2012: Yavaş, A., “First Records On Anatolian Seljuk Arrowheads (In The Light of Kubad-Abad Palace Specimens)”, *İbb International Refereed academic Social Sciences Journal* 3, 2012, 119-145.
- Yıldırım 2005: Yıldırım, Ş., “Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002”, *MüzeKKS*, 14, Ankara, 2005, 233-242.
- Yıldırım 2007a: Yıldırım, Ş., “Salvage Excavation of The “İkitepe B” Tumulus In The Çömlekakpınar Village”, *H ΘΠΑΚΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΡΩΜΑΙΚΟ ΚΟΣΜΟ (Thrace In The Graeco-Roman World)*, Atina, 2007, 705-714.
- Yıldırım 2007b: Yıldırım, Ş., “Trakya’da Tümülüs Tipi Mezar Geleneği ve İkiztepe B Tümülüsü”, *Aktüel Arkeoloji* 3, 2007, 83-90.
- Yıldız 2014: Yıldız, N., *Eşkiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu*, Ankara, 2000.
- Zoroğlu 1993: Zoroğlu, L., “Kelenderis 1991 Yılı Kazısı”, *KST*, 14.2, Ankara, 1993, 165-180.
- Zunal 2015-2017: Zunal, O., “Klaros’ta Bulunan Ok Uçları”, *MASROP E- Dergi*, 9.13, 2015-2017, 41-53.

Elektronik Kaynaklar

Uzantı 1:

https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=1167098001&objectId=455251&partId=1.

Uzantı 2:

<http://masrop.org/ok-ucu-calistayi-ozel/>